

Forskning

Sammanfattning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande 62 motionsyrkanden om forskning från allmänna motionstiden 2013. Av dessa behandlas 17 yrkanden förenklat eftersom de till sin huvudsakliga innebörd stämmer överens med motionsförslag som har behandlats tidigare under valperioden.

Motionerna handlar bl.a. om forskningspolitikens inriktning, samverkansfrågor, principer för fördelning av resurser, forskare och utbildning på forskarnivå, jämställdhet samt forskning inom särskilda områden.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden och hänvisar i huvudsak till gällande rätt, tidigare ställningstaganden, pågående beredning och vidtagna åtgärder.

I betänkandet finns 17 reservationer (S, MP, SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Forskningspolitisk inriktning m.m.	7
Strategiska forskningssatsningar och infrastruktur	11
Vissa forskningsfrågor	15
Samverkansfrågor	19
Fördelning av resurser för forskning	27
Forskare och utbildning på forskarnivå	31
Jämställdhet	36
Forskning inom vissa områden	39
Motioner som bereds förenklat	41
Reservationer	42
1. Forskningspolitisk inriktning m.m., punkt 1 (S)	42
2. Strategiska forskningssatsningar och infrastruktur, punkt 2 (S)	44
3. Övergripande forskningsfrågor, punkt 3 (MP)	46
4. Övergripande forskningsfrågor, punkt 3 (SD)	46
5. Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth, punkt 4 (S, MP)	47
6. Samverkansfrågor, punkt 5 (S)	48
7. Samverkansfrågor, punkt 5 (MP)	50
8. Meriteringssystem och samverkan som indikator för resursfördelning, punkt 6 (S, MP)	51
9. Fördelning av resurser för forskning, punkt 7 (S)	52
10. Forskare och utbildning på forskarnivå, punkt 8 (S)	53
11. Utbildningsbidrag och internationell rekrytering av forskare, punkt 9 (S, MP)	54
12. Jämställdhet och genusforskning, punkt 10 (S, MP, V)	55
13. Jämställdhet och genusforskning, punkt 10 (SD)	57
14. Jämställdhet inom excellenssatsningar, punkt 11 (MP, V)	58
15. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (S)	58
16. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (MP)	60
17. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (SD)	61
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	63
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	63
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13	70

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Forskningspolitisk inriktning m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1–3 och 19 samt

2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 30.

Reservation 1 (S)

2. **Strategiska forskningsatsningar och infrastruktur**

Riksdagen avslår motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 24, 28 och 32.

Reservation 2 (S)

3. **Övergripande forskningsfrågor**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub362 av Margareta Cederfelt (M),

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7 och

2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28.

Reservation 3 (MP)

Reservation 4 (SD)

4. **Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth**

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 5 (S, MP)

5. **Samverkansfrågor**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub238 av Jonas Eriksson och Agneta Luttröpp (båda MP) yrkandena 1–3,

2013/14:Ub383 av Jessica Polfjärd (M),

2013/14:Ub422 av Mikael Oscarsson (KD),

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 27 samt

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation 6 (S)

Reservation 7 (MP)

6. **Meriteringssystem och samverkan som indikator för resursfördelning**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11,

2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 31 och

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 9.

Reservation 8 (S, MP)

7. Fördelning av resurser för forskning

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub257 av Lars-Axel Nordell (KD),

2013/14:Ub279 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2 och

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12.

Reservation 9 (S)

8. Forskare och utbildning på forskarnivå

Riksdagen avslår motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 16 och 17.

Reservation 10 (S)

9. Utbildningsbidrag och internationell rekrytering av forskare

Riksdagen avslår motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 15 och 18.

Reservation 11 (S, MP)

10. Jämställdhet och genusforskning

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 8 och

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14.

Reservation 12 (S, MP, V)

Reservation 13 (SD)

11. Jämställdhet inom excellenssatsningar

Riksdagen avslår motion

2013/14:Ub430 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 8.

Reservation 14 (MP, V)

12. Forskning inom vissa områden

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K320 av Leif Jakobsson (S) yrkande 2,

2013/14:So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP) yrkande 2,

2013/14:Ub253 av Billy Gustafsson (S),

2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M),

2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S),

2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S),

2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 20, 21 och 29,

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 1 och

2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 15 (S)

Reservation 16 (MP)

Reservation 17 (SD)

13. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 18 mars 2014

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Ann-Britt Åsebol (M) och Wiwi-Anne Johansson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utbildningsutskottet 62 motionsyrkanden om forskning från allmänna motionstiden 2013. Av dessa behandlas 17 yrkanden förenklat eftersom de till sin huvudsakliga innebörd stämmer överens med motionsförslag som har behandlats tidigare under valperioden.

Motionerna handlar bl.a. om forskningspolitikens inriktning, samverkansfrågor, principer för fördelning av resurser, forskare och utbildning på forskarnivå, jämställdhet samt forskning inom särskilda områden.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1. En förteckning över de motionsyrkanden som behandlas förenklat finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Forskningspolitisk inriktning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om forskningspolitisk inriktning och Sveriges roll i EU:s forsknings- och innovationssamarbete.

Jämför reservation 1 (S).

Motionerna

Forskningspolitisk inriktning

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1 framhåller motionärerna att utbildning, forskning och innovation ska stå i bildningens tjänst. Varje demokratiskt samhälle måste enligt motionärerna slå vakt om självständiga forskare som förutsättningslöst analyserar, ifrågasätter och aktivt medverkar i den offentliga debatten.

I yrkande 2 understryker motionärerna att det behövs en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken i syfte att stärka svensk forskning. En sådan utredning bör, enligt motionärerna, ställa obekväma frågor om olika modeller för forskningsfinansiering både i fråga om resurstilldelning och maktfördelning.

I yrkande 3 betonar motionärerna att det behövs en större långsiktighet i forskningspolitiken. De framhåller att forskning och innovation skulle gynnas av att politiken stakades ut för ett längre tidsperspektiv, vilket förutsätter en reell politisk samsyn kring vissa kärnvärden i svensk forsknings- och innovationspolitik.

Sveriges roll i EU:s forsknings- och innovationssamarbete

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 19 framhåller motionärerna att Sverige ska vara en aktiv part i det gemensamma forsknings- och innovationssamarbetet inom EU. Motionärerna vill också stärka kopplingen till EU:s forskningsprogram och anser att forskningsinstituterna tillsammans med Verket för innovationssystem (Vinnova) bör ges en tydligare roll för att koordinera svensk medverkan i EU:s ramprogram Horisont 2020. Det sistnämnda framhålls även i kommittémotion 2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 30.

Bakgrund och gällande rätt

Forskningspolitisk inriktning

Övergripande bestämmelser om forskning finns i högskolelagen (1992:1434). Av lagen framgår att staten som huvudman ska anordna högskolor för bl.a. forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta (1 kap. 2 §). Vidare framgår att verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning (1 kap. 3 §) och att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed ska värnas i högskolornas verksamhet (1 kap. 3 a §). Det stadgas också att verksamheten ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen och att de tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten (1 kap. 4 §). Därutöver framgår att för forskningen ska som allmänna principer gälla att forskningsproblem fritt får väljas, forskningsmetoder fritt får utvecklas och forskningsresultat fritt får publiceras (1 kap. 6 §). Enligt lagen gäller vidare att beslut ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, om besluten kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller organisation av eller kvalitet i forskningen. Om bedömningen ska göras av en grupp av personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens (2 kap. 6 §).

Beslutet med anledning av budgetpropositionen för 2012 innebar att riksdagen fastställde att målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Under varje verksamhetsområde inom utgiftsområdet redovisades även delmål. I propositionen anfördes att regeringens mål för forskningspolitiken är att Sveriges ställning som forskningsnation ska stärkas, och därmed stärks den svenska konkurrenskraften och kunskapsförsörjningen. Forskningen ska vara av hög internationell kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 s. 77, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). I propositionen Forskning och innovation preciserades målet för forskningspolitiken ytterligare. Riksdagen ställde sig bakom att målet är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151).

Riksdagen har ställt sig bakom en rad satsningar i samband med behandlingen av budgetpropositionerna för 2009 och 2013 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131 och prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). Satsningen som föreslogs i den förstnämnda propositionen innebar en nivåhöjning av medlen till forskning och utveckling med 5 miljarder kronor under perioden 2008–2012. I den sistnämnda propositionen beskrevs en satsning med ytterligare nivåhöjningar om ca

4 miljarder kronor 2013–2016. Detta innebär en resursökning med 30 procent (prot. 2012/13:52) under perioden 2009–2016. I de två senaste forsknings- och innovationspropositionerna (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160 och prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) beskrevs satsningarna närmare.

I och med den föregående forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) introducerades ett nytt system för fördelning och omfördelning av anslagen till forskning och forskarutbildning vid respektive lärosäte enligt vissa kvalitetsindikatorer. Syftet med modellen är enligt regeringen att premiera kvaliteten i forskningen och att ge ledningarna för lärosätena incitament att vidta åtgärder för att öka kvaliteten i den forskning som utförs vid lärosätena (prop. 2008/09:50 s. 53–60). Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104) höjs den andel av de ökade anslagen till forskning och forskarutbildning som tillförs omfördelningen från 10 till 20 procent i enlighet med vad som aviserades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30).

Sveriges roll i EU:s forsknings- och innovationssamarbete

Verket för innovationssystem (Vinnova) har det övergripande ansvaret för EU-samarbetet på myndighetsnivå. Av 3 § förordningen (2009:1101) med instruktion för Vinnova framgår att myndigheten bl.a. ska främja svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och innovation, utvärdera det svenska deltagandet samt samordna det nationella informations- och rådgivningsarbetet om ramprogrammet. Vinnova ska vidare bl.a. vara nationellt kontaktorgan för ramprogrammet, bistå med ett sekretariat för den samordningsfunktion för EU:s forskningssamarbete som omfattar andra statliga forskningsfinansierare, samt bistå Regeringskansliet i programkommittéarbetet rörande ramprogrammet inom de områden där myndigheten har fått ett utpekad ansvar genom regeringsbeslut.

Svenska aktörer hade fram till hösten 2012 tilldelats ca 3,9 procent av de beviljade medlen i EU:s sjunde ramprogram för forskning. Detta placerar Sverige på åttonde plats bland deltagande länder i ramprogrammet och på andra plats om de beviljade medlen relateras till befolkningens storlek. Regeringen bedömer i propositionen Forskning och innovation att ramprogrammets betydelse för svensk forskning och utveckling förväntas öka ytterligare inom ramprogrammet Horisont 2020 (prop. 2012/13:30 s. 176–177).

EU:s forskningsprogram Horisont 2020 trädde i kraft den 1 januari 2014, och regeringen fastställde genom beslut den 12 december 2013 bl.a. vilka myndigheter som är huvudansvariga för de olika delarna i forskningsprogrammet och vilka departement och myndigheter som får företräda regeringen i olika sammansättningar i programkommittén för Horisont 2020 (U2013/7489/F). Förutom det övergripande ansvaret (se ovan)

har Vinnova ansvar för ett antal delar av programmet. Även Vetenskapsrådet m.fl. ansvarar för olika delar. Av beslutet framgår vidare att regeringen avser att löpande följa organisationens arbete och att göra en deluppföljning 2016 och en slutlig uppföljning 2020.

Utskottets ställningstagande

Forskningspolitisk inriktning

Utskottet vill för det första påminna om det mål för utgiftsområde 16 som riksdagen har fastställt (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Med detta mål som grund har regeringen preciserat målet för forskningspolitiken och slagit fast att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Utskottet har vid behandlingen av den senaste forsknings- och innovationspropositionen ställt sig bakom detta mål (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) och anser att de olika målen tillsammans ger uttryck för en långsiktig och stabil forskningspolitik. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om högskolelagens (1992:1434) principer om att forskningsproblem fritt får väljas, forskningsmetoder fritt får utvecklas och forskningsresultat fritt får publiceras (1 kap. 6 §).

För det andra vill utskottet framhålla att anslagen till forskning har ökat med 30 procent under perioden 2009–2016 till följd av riksdagens beslut. Detta är den i särklass största resursökningen för svensk forskning och dess nyttiggörande som har skett under en så kort tidsperiod på decennier.

För det tredje vill utskottet lyfta fram den ändring i högskolelagen som riksdagen beslutade om vid behandlingen av propositionen Ett lyft för forskning och innovation och som innebär ett tydligare ansvar för lärosätena att verka för att forskningsresultat kommer till nytta (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160).

För det fjärde vill utskottet lyfta fram den kvalitetsbaserade resursfördelningen till universitet och högskolor som innebär att en andel av anslagen till forskning och forskarutbildning omfördelas enligt vissa kvalitetsindikatorer. Syftet är att få en långsiktigt hållbar kvalitetshöjning såväl i utbildning som i forskning, där det ena befruktar det andra. På detta sätt får lärosätena incitament att vidta åtgärder för att öka kvaliteten i den forskning som utförs vid lärosätena.

Sammantaget finner utskottet att de satsningar som har genomförts är långsiktiga, stabila och viktiga instrument för att uppnå målen för forsknings- och innovationspolitiken och utgör ytterligare steg mot att stärka svensk forsknings konkurrenskraft. Därmed saknas också behov av att initiiera en utredning av den svenska forskningspolitiken.

Utskottet anser inte att det finns skäl för något ställningstagande från riksdagen med anledning av motionsyrkandena och avstyrker motion 2013/14:Ub570 (S) yrkandena 1–3.

Sveriges roll i EU:s forsknings- och innovationssamarbete

Utskottet kan konstatera att EU:s betydelse för finansieringen av svensk forskning och utveckling har ökat markant och förväntas öka ytterligare inom ramprogrammet Horisont 2020. Utskottet konstaterade vid behandlingen av den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3 s. 114) att forskningssamarbetet inom EU står inför förändringar både i form av det nya ramprogrammet och i form av ett utvecklat europeiskt forskningsområde. Utskottet framhöll även att den nationella organisationen bör vara väl anpassad till de förändringar som har skett och kommer att ske och att den kan verka för ett fortsatt högt och kvalitativt svenskt deltagande inom ramprogrammet och i partnerskapsprogram.

Utskottet har i dag ingen annan uppfattning och ser positivt på den svenska organisationen för Horisont 2020 som regeringen har beslutat om. Utskottet avser att noggrant följa det svenska deltagandet i ramprogrammet.

Därmed anser utskottet att det inte finns skäl för något ställningstagande från riksdagen med anledning av motionsyrkandena och avstyrker motionerna 2013/14:Ub570 (S) yrkande 19 och 2013/14:N423 (S) yrkande 30.

Strategiska forskningssatsningar och infrastruktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden samt forskningens infrastruktur och nationella kvalitetsregister inom hälso- och sjukvården.

Jämför reservation 2 (S).

Motionerna

Strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 24 framhåller motionärerna att utvärderingar visar att de strategiska forskningsområdena inte har uppfyllt syftet med ökad samverkan mellan akademien och det omgivande samhället. Satsningen har enligt motionärerna heller inte i tillräcklig omfattning genererat nya utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Motionärerna föreslår också att de svenska forskningsinstituten tillsammans med Vinnova ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Forskningens infrastruktur och nationella kvalitetsregister inom hälso- och sjukvården

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 28 betonas att satsningen på att utveckla de nationella kvalitetsregistren inom hälso- och sjukvården måste följas upp. Målet med uppföljningen ska vara att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling.

I yrkande 32 betonas motionärerna att det är viktigt att sträva efter internationell samordning och delat finansieringsansvar för en god infrastruktur för forskningen. Samtidigt framhåller motionärerna att universitet och högskolor har ansvar för lokal infrastruktur och utrustning.

Bakgrund och gällande rätt

Strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden

I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) presenterades satsningar på 24 strategiska forskningsområden. Av den totala anslagsökningen på 5 miljarder kronor som presenterades i propositionen avsåg långsiktigt 1,8 miljarder kronor årligen dessa områden.

Syftet med de strategiska forskningsområdena är att åstadkomma en tillräcklig och långsiktig kraftsamling inom områden med stor samhällsrelevans där forskningen håller hög internationell kvalitet. Betydande resurser under en längre tidsperiod möjliggör prioriteringar och ökar risktagandet. På sikt ska satsningen enligt regeringen stärka kvaliteten på svensk forskning och svenskt näringslivs internationella konkurrenskraft. Forskningsfinansiärerna valde efter ansökan från universitet och högskolor ut de forskningsprogram som höll högst kvalitet och som hade bäst potential att bli världsledande. Huvuddelen av medlen tillfördes lärosätena för att de skulle skapa den miljö som behövs för att området ska utvecklas optimalt. En andel av medlen fördelas av forskningsfinansiärerna för forskning inom de aktuella områdena (prop. 2012/13:30 s. 72–73).

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) anfördes att satsningen på de strategiska forskningsområdena fortsätter och är en viktig del av forskningspolitiken. De har i huvudsak mottagits positivt, och lärosätena och näringslivet har visat uppskattning över de koncentrerade satsningar som har gjorts. I propositionen anfördes vidare att det finns synpunkter om att bl.a. samverkan i flera fall har varit svag och att denna aspekt bör bedömas i den framtida utvärderingen av satsningen (prop. 2012/13:30 s. 73). Därför har bl.a. Vetenskapsrådet, Vinnova och Energimyndigheten fått i uppdrag att genomföra årliga uppföljningar av de strategiska områdena och svara för genomförandet av en utvärdering som ska redovisas 2015.

Strategiska innovationsområden presenterades i propositionen Forskning och innovation som ett instrument för att skapa förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar. Syftet är att lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer ska utvecklas. Vinnova har genom riksdagens beslut om budgetpropositionerna för 2013 och 2014 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13: NU1, rskr. 2012/13:104 och prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:NU1, rskr. 2013/14:101) anvisats medel för satsningar på utmaningsinriktade strategiska innovationsområden. Satsningen beräknas öka med totalt 225 miljoner kronor under perioden 2013–2016. Även delar av anslagen till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) bör användas för satsningar på strategiska innovationsområden fr.o.m. 2014 (prop. 2012/13:30 s. 69).

I Vinnovas regleringsbrev för budgetåret 2014 framgår att myndigheten ska utlysa program för strategiska innovationsområden. De strategiska innovationsområdena ska utgå från samhällsutmaningar, och forskningen ska hålla hög vetenskaplig kvalitet, ha inslag av medfinansiering och kunna påvisa ny eller områdesövergripande samverkan. Insatserna ska utformas så att det finns möjlighet att löpande ompröva insatsernas inriktning och struktur för att kunna möta nya utmaningar i samhället. För uppdraget har det avsatts 175 miljoner kronor 2014.

Forskningens infrastruktur och nationella kvalitetsregister inom hälso- och sjukvården

Av förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet framgår bl.a. att myndigheten långsiktigt ska planera tillgången till infrastruktur för forskning (1 §). Vetenskapsrådet ska särskilt fördela medel till dyrbar vetenskaplig utrustning, nationella forskningsanläggningar, internationella åtaganden och högpresterande datorsystem (2 §).

Riksdagen har genom beslutet om budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) ställt sig bakom anslagsökningar för bl.a. planering och konstruktion samt framtida kostnader för drift och utveckling av infrastruktur anläggningen (European Spallation Source, ESS), för finansiering av synkrotronen Max IV, och för att tillgängliggöra register för forskning.

Nationella kvalitetsregister regleras i patientdatalagen (2008:355). Sådana register inrättas särskilt för ändamålet att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra vårdens kvalitet, och ska möjliggöra jämförelser inom hälso- och sjukvården på nationell eller regional nivå (7 kap. 1 §). Det primära syftet med registren är som nämnts att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra vårdens kvalitet (7 kap. 4 §). Personuppgifter som behandlas i registren får också behandlas för bl.a. framställning av statistik och forskning inom hälso- och sjukvården (7 kap. 5 §).

Regeringen ingick hösten 2011 en överenskommelse om kvalitetsregistren med Sveriges Kommuner och Landsting för perioden 2012–2016 (S2011/8471/FS). Överenskommelsen syftar till att utveckla nationella kvalitetsregister så att deras potential för vårdens utveckling kan realiseras. En förväntad effekt av överenskommelsen är bättre tillgång till och användning av kvalitetsregistren för forsknings- och innovationsändamål. Enligt den översyn som låg till grund för överenskommelsen bör den vetenskapliga produktionen baserad på kvalitetsregister åtminstone kunna femdubblas på några års sikt. Det framgår att det i den årliga uppföljningen av registren ska redovisas hur många aktuella forskningsprojekt som hämtar data ur varje register. Det framgår också att parterna är överens om att det behövs ökad samverkan inom forskning och innovation med koppling till kvalitetsregister och att parterna avser att verka för att ett forum för de statliga och privata forskningsfinansiärerna samt landstingen skapas, där framtida strategier och satsningar som rör forskning med hjälp av kvalitetsregister kan diskuteras.

I regleringsbrevet för 2013 gavs Vetenskapsrådet i uppdrag att avsätta 25 miljoner kronor inom området infrastruktur för registerbaserad forskning, och inom myndigheten ska man bygga upp en verksamhet för att förbättra tillgängligheten till och underlätta användningen av registeruppgifter för forskningsändamål. Vetenskapsrådet ska bistå forskare med information om register och relevant lagstiftning. Vetenskapsrådet ska i samband med årsredovisningen redovisa till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) hur uppdraget fortskrider.

Utskottets ställningstagande

Strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden

Strategiska innovationsområden är ett nytt instrument med en ändamålsenlig utformning som utskottet ser mycket positivt på.

Utskottet behandlade och avstyrkte motionsyrkanden om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden under förra riksmötet. Utskottet anförde att den ordning som regeringen har presenterat för omprövning, uppföljning och utvärdering av de strategiska innovationsområdena är ändamålsenlig och skapar goda möjligheter till kursändringar om sådana skulle visa sig vara befogade. Utskottet påminde också om att riksdagen har anslagit betydande medel för satsningen (bet. 2012/13:UbU3 s. 93–94).

Utskottet har i nuläget ingen annan uppfattning och anser inte att motionsyrkandet bör föranleda någon åtgärd. Med detta avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 24.

Forskningens infrastruktur och nationella kvalitetsregister inom hälso- och sjukvården

När det gäller nationella kvalitetsregister vill utskottet först och främst framhålla den överenskommelse för perioden 2012–2016 som regeringen har ingått med Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen ger goda förutsättningar för att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forsknings- och innovationsändamål och innefattar även årlig uppföljning av registren. Utskottet ser därför inga behov av en ytterligare uppföljning av registren.

När det gäller forskningens infrastruktur delar utskottet motionärernas uppfattning att det är viktigt att sträva efter internationell samordning av god infrastruktur och att universitet och högskolor har ansvar för lokal infrastruktur. I sammanhanget vill utskottet framhålla att Vetenskapsrådet har ansvar för att långsiktigt planera tillgången till infrastruktur för forskning och för att fördela medel till bl.a. dyrbar vetenskaplig utrustning. Utskottet anser att denna ordning är ändamålsenlig och att det inte finns skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet.

Mot den bakgrund som redovisas ovan avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub570 (S) yrkandena 28 och 32.

Vissa forskningsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth, forskning tillgänglig för allmänheten, begreppet konstnärlig forskning och lärarundantaget.

Jämför reservationerna 3 (MP), 4 (SD) och 5 (S, MP).

Motionerna

Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2 föreslår motionärerna att Sverige ska ansöka om att få stå som värdland för forskningsprogrammet Future Earths internationella sekretariat.

Forskning tillgänglig för allmänheten

I kommittémotion 2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28 framhåller motionärerna att regeringen i samverkan med högskolebiblioteken och Kungl. biblioteket bör följa upp de initiativ som har tagits för att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska vara tillgänglig för allmänheten.

Begreppet konstnärlig forskning

I kommittémotion 2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7 betonas att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och utvärderas likt andra discipliner. Motionärerna framhåller att publiceringar och citeringar skulle kunna användas som kvalitetsmått även inom konstnärlig forskning.

Läraryrket

I motion 2013/14:Ub362 av Margareta Cederfelt (M) anförs att det bör övervägas om vägen från idé till färdig produkt kan göras enklare, utan att den enskilda forskaren förlorar på det. Vidare anför motionären att den som framställer forskning som kan vara av intresse för näringslivet och allmänheten i stort också ska vara den som tjänar på en eventuell kommersialisering av forskningen.

Bakgrund och gällande rätt

Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth

För att möta framtida utmaningar har det nya forskningsprogrammet Future Earth utvecklats av ett antal aktörer där bl.a. International Council for Science (ICSU), International Social Science Council (ISSC), Unep, Unesco och International Group of Funding Agencies (Belmont Forum – IGFA) ingår. Etableringen av forskningsprogrammet kommer att innebära en sammanslagning av flertalet befintliga globala miljöforskningsprogram inom ICSU. Future Earth blir därigenom världens största satsning på integrerad forskning för global hållbar utveckling enligt The Swedish Secretariat for Environmental Earth System Sciences (SSEESS).

Miljöminister Lena Ek anförde i svar på fråga 2012/13:719 den 10 september 2013 att det är bra att Sverige lämnar in en ansökan att få bli värdland för sekretariatet för Future Earth och på detta sätt bidrar till forskningen om lösningarna på världens stora utmaningar. Miljöministern anförde vidare att regeringen därför kommer att lämna det stödbrev till Kungl. Vetenskapsakademien om en intention om finansiellt stöd som krävs för att kunna lämna en fullständig ansökan om svenskt värdskap. Ett sådant brev undertecknades den 12 september 2013 (M2013/1994/Mm).

Forskning tillgänglig för allmänheten

Av Vetenskapsrådets regleringsbrev för budgetåret 2014 framgår att Vetenskapsrådet ska utforma nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information (Open Access). Vetenskapsrådet ska samråda och samarbeta med Kungl. biblioteket och andra relevanta aktörer. Vetenskapsrådet ska i samband med årsredovisningen redovisa till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) hur uppdraget fortskrider. I regleringsbrevet för Kungl. biblioteket finns motsvarande uppdrag.

Begreppet konstnärlig forskning

Begreppet konstnärligt utvecklingsarbete infördes i högskolelagen (1992:1434) som det konstnärliga områdets motsvarighet till den vetenskapliga forskningen i samband med 1993 års högskolereform. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det konstnärliga utvecklingsarbetet för det konstnärliga området är en parallell till forskning inom andra områden (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103).

I propositionen Forskarutbildning med profilering och kvalitet (prop. 2008/09:134, bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276) anförde regeringen att konstnärligt utvecklingsarbete har kommit att ändra betydelse över åren och att en successiv övergång börjat ske från användandet av ”konstnärligt utvecklingsarbete” till ”konstnärlig forskning”.

Riksdagens beslut med anledning av propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) innebär att verksamhet som i högskolelagen tidigare benämndes konstnärligt utvecklingsarbete nu omfattas av konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Lagändringen trädde i kraft den 1 juni 2013. Motiven för beslutet var att konstnärlig forskning skiljer sig från vetenskaplig forskning i det att den konstnärliga forskningen utgår från konstnärlig praktik. Vidare betonades det konstnärliga områdets särart. Det är enligt beslutet viktigt att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis får utrymme att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området.

Läraryrsklagen

Lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar reglerar förhållandet mellan arbetsgivaren och den arbetstagare som har gjort en patenterbar uppfinning med anknytning till en anställning. Av lagen framgår under vilka omständigheter, i vilken utsträckning och på vilka villkor en arbetsgivare äger rätt till arbetstagarens patenterbara uppfinningar. Lagens bestämmelser gäller arbetstagare i såväl allmän som enskild tjänst. Som huvudregel gäller att en uppfinnare, även om han eller hon är anställd, har rätt till sin uppfinning. Av 1 § andra och tredje styckena framgår att två grupper av arbetstagare har undantagits från lagens tillämpningsområde. Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som tillhör undervisningsväsendet och viss militär personal ska inte i denna egenskap anses som arbetstagare i lagens mening. Undantaget för lärare benämns allmänt ”läraryrsklagen”.

Regeringen anförde i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) att den avsåg att återkomma i frågan om att även lärare bör ha en skyldighet att underrätta sin arbetsgivare om en patenterbar uppfinning som han eller hon har gjort. Frågan bereds inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utskottets ställningstagande

Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth

Utskottet delar uppfattningen att det vore värdefullt för Sverige att stå som värdland för sekretariatet för Future Earth. Därför välkomnar utskottet att regeringen har lämnat ett stödbrev till Kungl. Vetenskapsakademien om en intention om finansiellt stöd och därmed vidtagit de åtgärder som krävs för att Sverige ska kunna lämna in en ansökan om värdskap för sekretariatet.

Utskottet kan konstatera att de åtgärder som har vidtagits av regeringen ligger i linje med motionärernas önskemål. Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14: MJ492 (S) yrkande 2.

Forskning tillgänglig för allmänheten

Utskottet ser positivt på det uppdrag som regeringen har gett Vetenskapsrådet och Kungl. biblioteket när det gäller öppen tillgång till vetenskaplig information. Utskottet kan också konstatera att det i regleringsbrevet för både Vetenskapsrådet och Kungl. biblioteket framgår att uppdraget ska redovisas i samband med årsredovisningen. Därmed finns det enligt utskottet goda möjligheter att följa hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Utskottet kan konstatera att det aktuella myndighetsuppdraget ligger i linje med motionärernas önskemål. Mot den bakgrunden anser utskottet att någon åtgärd från riksdagen inte är motiverad och avstyrker motion 2013/14: N441 (MP) yrkande 28.

Begreppet konstnärlig forskning

Utskottet behandlade yrkanden om begreppet konstnärlig forskning i samband med att regeringen i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) föreslog att begreppet skulle införas i högskolelagen (1992:1434). Utskottet underströk då att den konstnärliga forskningens särart och betydelse i förhållande till vetenskaplig forskning markeras genom att begreppet konstnärlig forskning förs in i högskolelagen. Utskottet tillstyrkte därför förslaget men betonade att den konstnärliga forskningen även fortsättningsvis bör få möjlighet att utvecklas utifrån de principer och angreppssätt som bäst gynnar det konstnärliga området.

Utskottet har ingen anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande och avstyrker därför motion 2013/14: Ub469 (SD) yrkande 7.

Läraryrket

Utskottet kan konstatera att frågan om läraryrket är komplicerad och rymmer flera olika avvägningar. Regeringen har aviserat att den avser att återkomma i frågan, som för närvarande bereds i Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Utskottet anser inte att detta arbete bör föregripas.

Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14: Ub362 (M).

Samverkansfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om övergripande samverkansfrågor, samverkan som indikator för resursfördelning, meriterings-system samt samverkan inom livsvetenskap och vårdforskning.

Jämför reservationerna 6 (S), 7 (MP) och 8 (S, MP).

Motionerna

Övergripande samverkansfrågor

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4 betonar motionärerna vikten av en bred samverkan mellan akademien och hela det omgivande samhället.

I kommittémotion 2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10 föreslår motionärerna att regionala utvecklingsråd inrättas. Huvuduppgiften ska vara att samordna det regionalpolitiska arbetet mellan bl.a. den offentliga sektorn, högskola och det lokala näringslivet. För att klara kompetensförsörjningen framhåller motionärerna även att det finns starka skäl att fortsätta vidareutveckla kompetensplattformarna, inom ramen för de regionala utvecklingsråden.

I motion 2013/14:Ub383 av Jessica Polfjärd (M) betonas vikten av samverkan mellan skola, forskning och näringsliv. Motionären anför bl.a. att ekonomisk premiering av mindre högskolor för både grundforskning och spetsforskning skulle kunna bidra till en ökad samverkan.

Samverkan som indikator för resursfördelning

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11 understryks behovet av att ytterligare stimulera och premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Motionärerna anser därför att samverkan ska vara en indikator när resurser fördelas till universitet och högskolor. Forskningsråden och Verket för innovationssystem bör enligt motionärerna i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan. Även i kommittémotion 2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 9 finns förslag om att premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället vid fördelningen av forskningsresurser till universitet och högskolor.

Meriteringssystem

I kommittémotion 2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 31 anför motionärerna att rörligheten mellan företag, institut och högskola bör stimuleras genom ökad betoning på erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättning av tjänster inom högskolan. Motionärerna anser att det ska vara meriterande för akademiker att arbeta i näringslivet

eller den offentliga sektorn. Därför föreslås att regeringen initierar en dialog med lärosätena om hur meriteringssystemet kan utvecklas för att premiera relevant erfarenhet utanför akademien.

Samverkan inom livsvetenskap och vårdforskning

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 27 understryker motionärerna att om Sverige ska fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer samordning och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin. Vidare anser motionärerna att en sammanhållen offentlig sjukvård är en förutsättning för forskningen och näringslivets utveckling inom livsvetenskap (life science).

I motion 2013/14:Ub238 av Jonas Eriksson och Agneta Luttröpp (båda MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en nationell strategi för medicinsk forskning. En sådan strategi ska enligt motionärerna fokusera på att förbättra förutsättningarna för medicinska framsteg och att vidareutveckla dessa till bättre prevention, behandlingar och utvärderingar inom vården. I yrkande 2 föreslås att regeringen ska ta initiativ till en dialog mellan staten, hälso- och sjukvården och industrin inom livsvetenskap om hur förutsättningarna för samarbete och samverkan kan förbättras. I yrkande 3 framhåller motionärerna att regeringen måste bidra till att skapa utrymme för hälso- och sjukvården att delta i forskning och utveckling och tillgodogöra sig nya effektiva behandlingar och ny medicinteknisk utrustning.

I motion 2013/14:Ub422 av Mikael Oscarsson (KD) understryks att Sverige behöver satsa på att bygga upp infrastrukturen och förutsättningarna för klinisk läkemedelsforskning. Därför bör regeringen enligt motionären utreda hur staten på bästa sätt kan bidra till stärkt klinisk forskning i syfte att ta till vara patienters bästa och bidra till nya arbetstillfällen och vetenskaplig utveckling.

Bakgrund och gällande rätt

Övergripande samverkansfrågor

Av 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) framgår att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta, den s.k. tredje uppgiften. Genom riksdagens beslut med anledning av den förra forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation förtydligades universitets och högskolors uppgift till att även inkludera nyttiggörandet av forskningsbase-rad kunskap (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Det tydliggjordes också att samverkan ska vara en integrerad del av högskolans huvuduppgifter att bedriva forskning och utbildning.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) gjorde 2012 en översyn av den svenska innovationspolitiken och konstaterar att Sverige är en av världens främsta innovationsnationer. De pekar dock på att omvärldsförändringarna är snabba och de framtida utmaningarna stora. En av OECD:s rekommendationer för den svenska innovationspolitiken är att utveckla samverkan mellan universitet och högskolor och näringsliv (OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden, OECD 2012).

OECD:s översyn gjordes innan regeringen presenterade propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30). I propositionen presenterades flera åtgärder för att stärka universitetets och högskolors samverkan och möjliggöra en mer aktiv roll, såväl lokalt som globalt, när det gäller att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap. Regeringen anförde t.ex. att möjligheten för universitet och högskolor att använda anslagen för forskning och forskarutbildning och för konstnärlig forskning och konstnärligt forskningsarbete för samverkan och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap borde ses över under 2013 (s. 127). Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag (bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151). Av regleringsbrevet för budgetåret 2014 för universitet och högskolor framgår att intäkter och kostnader för sådan verksamhet som avser att samverka med det omgivande samhället, att informera om sin verksamhet och att verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta, får belasta anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive anslagen för forskning och forskarutbildning.

I forsknings- och innovationspropositionen presenterades även strategiska innovationsområden som ett instrument för att skapa förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar. Syftet är att lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer ska utvecklas (prop. 2012/13:30 s. 69–72). Vidare har Verket för innovationssystem (Vinnova) i regleringsbrevet för 2014 fått i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet stödja universitetets och högskolors strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Vinnovas stöd för lärosätenas strategiska arbete bör ta sin utgångspunkt i en starkare koppling mellan utbildning, forskning och innovation.

Universitetens och högskolornas holdingbolag har vid flera tillfällen förstärkts ekonomiskt, bl.a. efter bedömningar som gjordes i propositionen Forskning för ett bättre liv (prop. 2004/05:80) och genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionerna för 2006 och 2007. Regeringen bedömde i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) att ett antal lärosäten skulle ges möjlighet att genom kapitaltillskott förstärka de holdingbolag som var knutna till respektive lärosäte. Regeringen framhöll också att holdingbolagen vid behov även bör fungera i förhållande till andra lärosäten än det egna (prop. 2008/09:50 s. 124–125). Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositio-

nen för 2013 bemyndigades regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitet (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). Det finns i dagsläget holdingbolag vid 17 lärosäten.

Enligt EU-kommissionens resultattavla för innovationsunionen 2014 och den regionala resultattavlan för innovation 2014 som presenterades den 4 mars 2014 är Sverige högst rankat och i den kategori länder som har ett innovationsresultat som är betydligt högre än genomsnittet i EU (EU-kommissionen, MEMO/14/140).

Samverkan som indikator för resursfördelning

I den senaste forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2012/13:30) aviserade regeringen ett uppdrag till Verket för innovationssystem att i samarbete med Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) utforma metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i universitetens och högskolornas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap samt utifrån dessa genomföra en utlysning och i konkurrens mellan lärosäten fördela medel (prop. 2012/13:30 s. 64). Uppdraget gavs den 28 februari 2013 (N2013/1162/FIN) och ska enligt regleringsbrevet för Vinnova delredovisas i årsredovisningen. Riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) innebär att Vinnova för 2013 tilldelades 30 miljoner kronor för uppdraget. Medlen för detta uppdrag har ökat med anledning av beslutet om budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104) och beräknas öka ytterligare för att omfatta 60 miljoner kronor 2016. Av beslutet om uppdraget framgår att lärdomar och synpunkter från lärosäten och forskningsfinansiärer bör beaktas i arbetet med att utforma metod och kriterier. Även synpunkter från näringsliv, forskningsinstitut, organisationer och offentlig sektor på nationell och regional nivå bör beaktas. De metoder och kriterier som tas fram ska utformas på ett sätt som gör att de kan användas i ett framtida resursfördelningssystem. Uppdraget relaterar till det uppdrag som Vetenskapsrådet fick om att utreda och lämna förslag till en modell för resursfördelning till universitet och högskolor (U2013/1700/F).

Meriteringssystem

Av 3 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) framgår att det för utbildning och forskning ska finnas professorer och lektorer anställda som lärare vid högskolorna. Det framgår vidare att professor är den främsta anställningen som lärare och att regeringen meddelar föreskrifter om de behörighetskrav och bedömningsgrunder som ska gälla vid anställningen av professorer och lektorer. Vidare finns i 3 kap. 3 § vissa ytterligare bestämmelser om professorers anställningstid. Av 3 kap. 6 § framgår det att om inte någonting

annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen, bestämmer varje högskola själv vilka kategorier av lärare utöver professorer och lektorer som ska anställas där.

I 4 kap. högskoleförordningen (1993:100) finns närmare bestämmelser som följer av regleringen i högskolelagen. I 4 kap. 12 a § finns bestämmelser om anställning för meritering. Det framgår bl.a. att en lärare får anställas tills vidare, dock längst fyra år, i syfte att läraren ska ges möjlighet att utveckla sin självständighet som forskare och få meriter som kan ge behörighet för en annan läraranställning som det ställs högre krav på behörighet för. Det framgår vidare att den som har avlagt doktorsexamen eller har uppnått motsvarande vetenskaplig kompetens är behörig att anställas.

Samverkan inom livsvetenskap och vårdforskning

Av 26 b § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) framgår att landstingen och kommunerna ska medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt av folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Landstingen och kommunerna ska i dessa frågor, i den omfattning som behövs, samverka med varandra och med berörda universitet och högskolor.

Riksdagens beslut med anledning av propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) innebär flera åtgärder för att stärka Sveriges position som en stark forskningsnation inom det livsvetenskapliga området och som ett attraktivt land för den internationella läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikindustrin att placera forsknings- och utvecklingsenheter. Bland annat har riksdagen ställt sig bakom anslagsökningar för att finansiera verksamheten vid det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning (Sci Life Lab), för att finansiera ett system för nationell samordning, rådgivning och stöd för kliniska studier samt för klinisk behandlingsforskning och vårdforskning. Beslut om anslagsökningar fattades vid behandlingen av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113).

I regleringsbrevet för 2014 för Vetenskapsrådet framgår att myndigheten i samråd med Verket för innovationssystem ska genomföra satsningar på klinisk behandlingsforskning. För 2014 ska 50 miljoner kronor användas för att inrätta ett program för stöd av klinisk behandlingsforskning, dvs. utveckling av befintliga behandlingsrutiner samt utveckling och utvärdering av nya behandlingsmetoder. Satsningen ska ske i samarbete med och samfinansieras av sjukvårdshuvudmännen. Från 2014 och framåt är en förutsättning för statens fortsatta satsning att sjukvårdshuvudmännen bidrar med motsvarande finansiering. Vetenskapsrådet ska i samband med årsredovisningen redovisa till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) hur uppdraget fortskrider.

Genom en ändring av förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet finns fr.o.m. den 1 januari 2014 en kommitté för klinisk behandlingsforskning vid Vetenskapsrådet. Riksdagen har genom besluten om budgetpropositionerna för 2013 och 2014 ställt sig bakom en satsning på klinisk behandlingsforskning, och anslaget för detta beräknas öka med totalt 75 miljoner kronor 2013–2016.

Regeringen beslutade den 5 juni 2013 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå ett system för nationell samordning, rådgivning och stöd till den kliniska forskningens aktörer. I uppdraget ingick bl.a. att analysera behovet av samordning, utbildning, rådgivning och stöd hos olika aktörer som näringsliv, sjukvårdshuvudmän och forskare i fråga om kliniska studier och utifrån det föreslå hur ett system för nationell samordning med syfte att förbättra förutsättningarna för att bedriva kliniska studier av hög kvalitet bör utformas. Utredningen, som presenterades i december 2013 (SOU 2013:87), framhöll att det skulle vara angeläget och möjligt att vidta relativt snabba åtgärder inom fyra områden: etablering av ett nationellt stöd- och samordningssystem byggt på samarbete mellan regionala stödfunktioner och en ny nationell nämndmyndighet, omgående satsning på några särskilt angelägna utvecklingsområden, förenklningar i de regulatoriska processerna samt förbättring av statistikinsamlingen inom området. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Vidare driver Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) projektet Prövningar för svensk medicin som syftar till att vända trenden med avtagande antal industristödda kliniska prövningar. Projektets målsättningar för att nå detta syfte är dels att skapa en neutral mötesplats för samverkan mellan vården, akademien och industrin, dels att ta fram en gemensam målbild för de tre intressenterna och ett antal konkreta åtgärdsförslag som omedelbart kan genomföras.

Utskottets ställningstagande

Övergripande samverkansfrågor

Utskottet kan konstatera att högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap genom samverkan med det omgivande samhället har varit en av tyngdpunkterna i den svenska forsknings- och innovationspolitiken under den föregående och den nuvarande valperioden. Inte minst bestämmelserna i 1 kap. högskolelagen (1992:1434) är ett uttryck för samverkans betydelse. Genom riksdagens beslut med anledning av den förra forsknings- och innovationspropositionen förtydligades dessutom universitetets och högskolors uppgift till att även inkludera nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Genom beslutet tydliggjorde riksdagen också att samverkan ska vara en integrerad del av högskolans huvuduppgifter att bedriva forskning och utbildning.

Utskottets utgångspunkt har varit och är att forskningsbaserad kunskap från universitet och högskolor har ett grundläggande värde för samhället och att sådan kunskap utgör en central källa till innovation. Vid behandlingen av propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) välkomnade utskottet därför de insatser som regeringen presenterade för att ytterligare stärka universitetens och högskolornas samverkan och möjliggöra en mer aktiv roll när det gäller att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap. Utskottet kan konstatera att flera av de satsningar som presenterades har genomförts. Särskilt vill utskottet peka på satsningen på strategiska innovationsområden, att intäkter och kostnader för samverkan får belasta anslagen för universitet och högskolor och att Verket för innovationssystem har fått i uppdrag att tillsammans med Vetenskapsrådet stödja universitets och högskolors strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Utskottet konstaterar också med tillfredsställelse att Sverige enligt EU-kommissionens resultattavla för innovationsunionen 2014 och den regionala resultattavlan för innovation 2014 är högst rankat och i den kategori länder som har ett innovationsresultat som är betydligt högre än genomsnittet i EU (EU-kommissionen, MEMO/14/140 samt pressmeddelande den 4 mars 2014).

Utskottet bedömer sammantaget att den långsiktiga forsknings- och innovationspolitik som har grundlagts och utvecklats i och med de två senaste forsknings- och innovationspropositionerna ger mycket goda förutsättningar för en strategisk samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället.

Mot den bakgrunden ser inte utskottet skäl för några åtgärder med anledning av vad motionärerna anför. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2013/14:Ub383 (M), 2013/14:Ub570 (S) yrkande 4 och 2013/14:N426 (S) yrkande 10.

Samverkan som indikator för resursfördelning

Utskottet anser att samverkan bör premieras vid fördelningen av resurser till universitet och högskolor. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att regeringen har gett bl.a. Verket för innovationssystem och Vetenskapsrådet i uppdrag att utforma metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i universitetens och högskolornas samverkan i termer av relevans och nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap (N2013/1162/FIN). Utskottet ser positivt på att det framgår av uppdraget att de metoder och kriterier som tas fram ska utformas på ett sätt som gör att det kan användas i ett framtida resursfördelningssystem.

Mot den bakgrunden finner utskottet att motionsyrkandena kan anses tillgodosedda och avstyrker motionerna 2013/14:Ub570 (S) yrkande 11 och 2013/14:N426 (S) yrkande 9.

Meriteringssystem

Utskottet anser att det är positivt med rörlighet mellan universitet och högskolor å ena sidan och näringsliv och den övriga offentliga sektorn å den andra sidan. Utskottet kan konstatera att universitet och högskolor har ett betydande utrymme och ansvar att själva bestämma vad som ska vara meriterande vid en anställning, t.ex. erfarenheter från andra delar av samhället.

Utskottet anser mot denna bakgrund att någon åtgärd från riksdagen inte är motiverad och avstyrker motion 2013/14:N423 (S) yrkande 31.

Samverkan inom livsvetenskap och vårdforskning

Utskottet vill först och främst påminna om att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) bl.a. finns bestämmelser om att landstingen och kommunerna ska medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område. Det framgår också att landstingen och kommunerna i dessa frågor och i den omfattning som behövs ska samverka med varandra och med berörda universitet och högskolor.

Utskottet kan även konstatera att det har genomförts och genomförs en rad åtgärder för att stärka Sveriges position som en stark forskningsnation inom det livsvetenskapliga området och som ett attraktivt land för den internationella läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikindustrin att placera forsknings- och utvecklingsenheter. Genom beslutet med anledning av propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) ställde sig riksdagen bl.a. bakom anslagsökningar för att finansiera verksamhet vid det nationella centrumet för livsvetenskaplig forskning (Sci Life Lab). Vidare har Vetenskapsrådet fått i uppdrag att i samråd med Verket för innovationssystem genomföra satsningar på klinisk behandlingsforskning. Utskottet vill särskilt framhålla att denna satsning ska ske i samarbete med och samfinansieras av sjukvårdshuvudmännen. Vidare har regeringen låtit en utredare föreslå ett system för nationell samordning, rådgivning och stöd till den kliniska forskningens aktörer (SOU 2013:87). Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet kan konstatera att det har vidtagits åtskilliga åtgärder för att förstärka forskningen inom det livsvetenskapliga området, vari samverkan med hälso- och sjukvårdens aktörer är helt central. Utskottet anser således inte att något ställningstagande från riksdagen är motiverat med anledning av det som motionärerna föreslår. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2013/14:Ub238 (MP) yrkandena 1–3, 2013/14:Ub422 (KD) och 2013/14:Ub570 (S) yrkande 27.

Fördelning av resurser för forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kollegial bedömning som grund för fördelning av resurser för forskning, principer för fördelning till klinisk forskning vid Örebro universitet och till enskilda utbildningsanordnare.

Jämför reservation 9 (S).

Motionerna

Kollegial bedömning som grund för fördelning av resurser för forskning

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan det införs ett storskaligt nationellt system med kollegial bedömning (peer review) som grund för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor. Motionärerna framhåller att stora förändringar av hur kvaliteten mäts i det svenska forskningssystemet bör vara väl underbyggda och långsiktigt hållbara. Därför menar motionärerna att det krävs överenskommelser över de politiska gränserna. Ett nationellt system med kollegial bedömning som grund för resursfördelning bör enligt motionärerna noga utredas och bör inte införas utan riksdagens godkännande.

Principer för fördelning till klinisk forskning vid Örebro universitet

I motion 2013/14:Ub257 av Lars-Axel Nordell (KD) framhålls att Örebro universitet och Örebro läns landsting inte får ta del av de s.k. ALF-medlen. Motionären föreslår att regeringen snarast utreder förutsättningarna för att säkerställa en mer hållbar situation i fråga om finansieringen av den medicinska forskningen vid Örebro universitet.

Enskilda utbildningsanordnare

I motion 2013/14:Ub279 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2 föreslås att de fristående teologiska högskolorna i likhet med de statliga universiteten och högskolorna ska få medel för forskning och forskarutbildning. Motionären anser att de enskilda teologiska högskolorna på samma villkor som de statliga universiteten och högskolorna bör kunna bedriva en seriös forskning inom sitt verksamhetsområde och få reella möjligheter att konkurrera om forskningsmedel hos forskningsråd och övriga finansiärer.

Bakgrund och gällande rätt

Kollegial bedömning som grund för fördelning av resurser för forskning

Riksdagens beslut med anledning av propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) innebär att ett system infördes för fördelning och omfördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning. Systemet har den tydliga utgångspunkten att delar av forskningsanslagen ska tilldelas efter kvalitet. Vidare aviserade regeringen sin avsikt att på sikt utveckla ett system där utvärderingar av kvaliteten inom olika forskningsområden ingår som en viktig del av resurstilldelningssystemet. Beslutet med anledning av propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) innebär att riksdagen ställde sig bakom att ett system för resursfördelning som innefattar kollegial bedömning utreds vidare i syfte att kunna införas på sikt. Riksdagen ställde sig också bakom att Vetenskapsrådet i samråd med Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (senare Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Verket för innovationssystem bör få i uppdrag att utreda och lämna förslag till ett resursfördelningssystem som gör det möjligt att fördela anslag till universitet och högskolor innefattande kollegial bedömning av universitets och högskolors kvalitet och prestation i forskning, inkluderande såväl vetenskapliga bedömningar som en bedömning av forskningens relevans och nytta för samhället. Regeringen anförde vidare att en fördelning av resurser utifrån en sådan bedömning av forskningens kvalitet dock inte kan vara aktuell att införa förrän tidigast 2018 (prop. 2012/13:30 s. 61–63).

Vetenskapsrådet och de övriga forskningsråden samt Vinnova gavs i mars 2013 ett uppdrag i vilket det anges att det i den kollegiala bedömningen bör ingå nödvändiga underlag som återspeglar forskningens kvalitet, resultaten av forskningen och nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap. Den kollegiala bedömningen bör vidare enligt uppdraget göras utifrån respektive forskningsområdes förutsättningar. En utgångspunkt för kollegial bedömning bör vara att all forskning regelbundet utvärderas med områdesvisa utvärderingar under en cykel som varar fyra till sex år. I uppdraget ingår att föreslå statistiska data som underlag för bl.a. den kollegiala bedömningen av forskningens kvalitet, relevans och nyttiggörande för samhället samt att utreda vilka myndigheter eller parter som eventuellt kan medverka till att ta fram dessa. Vetenskapsrådet ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 december 2014 (U2013/1700/F).

Principer för fördelning till klinisk forskning vid Örebro universitet

Avtalet mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, är en länk mellan staten och landstingen när det gäller ansvaret för den kliniska forskningen. Avtalet reglerar frågor

om samarbete och ersättning för läkarutbildning, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Det nuvarande avtalet, som har en femårig uppsägningstid, sades upp av staten i december 2009 i avsikt att förhandla fram ett nytt avtal.

Regeringen utsåg i mars 2012 en förhandlare för statens räkning, och förhandlingar med berörda sjukvårdshuvudmän om ett nytt avtal inleddes under hösten 2012. Regeringen angav i budgetpropositionen för 2014 att inriktningen är att ett nytt ALF-avtal ska bidra till att långsiktigt säkra att klinisk utbildning av blivande läkare håller hög kvalitet, att internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning främjas och att universitetssjukvården stärks som kvalitetsdrivande och innovativ i utvecklingen av svensk sjukvård. Det bör enligt regeringen genomföras regelbundna utvärderingar av den kliniska forskningens kvalitet och av omsättningen av kunskap i praktik och kvalitetsmässig utveckling av hälso- och sjukvården. Sådana utvärderingar bör i ett nytt ALF-avtal enligt regeringens uppfattning ligga till grund för fördelningen av en viss del av ersättningen för landstingens åtaganden att medverka i läkarutbildning och klinisk forskning. Regeringen anför att den avser att återkomma i budgetpropositionen för 2015 när det gäller klinisk forskning (prop. 2013/14:1 utg.omr. 16 s. 95).

Utbildningsminister Jan Björklund har i svar på fråga 2012/13:593 om ALF-medel till Örebro universitet anfört att universitet och högskolor får ett samlat anslag för utbildning, baserat på antal helårsstudenter och antal helårsprestationer, och ett samlat anslag för forskning och forskarutbildning. Hur dessa medel fördelas internt mellan olika utbildningar och forskningsområden är upp till respektive lärosäte att besluta. Lärosätena får inga särskilda medel för forskningsanknytning av utbildningar. När ett lärosäte ansöker om och får rätt att utfärda en viss examen innebär inte det att utbildningsanslaget till lärosätet ökar, utan det är lärosätets ansvar att prioritera vilka utbildningar som ska bedrivas och besluta hur tilldelade medel ska fördelas internt.

Utbildningsministern anförde vidare att regeringen, trots att ett examens-tillstånd inte är kopplat till ökat anslag, avser att fr.o.m. 2014 påbörja en ökning av utbildningsanslaget till Örebro universitet med motsvarande närmare hälften av den beräknade kostnaden för läkarutbildningen. Örebro universitet har också fått del av den utökning av antalet platser på läkarutbildningen som regeringen föreslagit för att möta det framtida behovet av läkare i hälso- och sjukvården.

Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2014 ökar anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* med 8 622 000 kronor för att finansiera klinisk utbildning med anledning av uppbyggnaden av läkarutbildningen vid Örebro universitet (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104).

Enskilda utbildningsanordnare

Teologiska högskolan Stockholm, Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och Evangeliska Frikyrkan har avtal med staten sedan 1993 som avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Regeringen har sett över den statliga ersättningen till de mindre enskilda utbildningsanordnarna, däribland de teologiska högskolorna. Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) är ersättningen likvärdig med den för motsvarande utbildning vid statliga universitet och högskolor. Avtalen mellan de aktuella enskilda utbildningsanordnarna och staten omfattar inte forskning eller utbildning på forskarnivå.

Utskottets ställningstagande

Kollegial bedömning som grund för fördelning av resurser för forskning

Utskottet har tidigare understrukit och står fast vid att riksdagen och regeringen har en viktig roll när det gäller att utforma systemet för att tilldela resurser för forskning till universitet och högskolor på ett sådant sätt att det stimulerar till och skapar förutsättningar för hög kvalitet i forskningen (se bet. 2012/13:UbU3 s. 36–37). Vid behandlingen av den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) delade utskottet regeringens bedömning att ett system för resursfördelning som innefattar kollegial bedömning bör utredas vidare i syfte att kunna införas på sikt. Utskottet menade att ett system som innefattar kollegial bedömning skulle kunna ge en mer sammantagen bedömning och också ta hänsyn till ett bredare kvalitetsbegrepp än enbart exempelvis citeringar och externa medel för forskning kan. Utskottet välkomnade därför att Vetenskapsrådet m.fl. gavs uppdraget att utreda och lämna förslag till ett resursfördelningssystem som gör det möjligt att fördela resurser efter en kollegial bedömning av universitets och högskolors forskningskvalitet (bet. 2012/13:UbU3 s. 37).

Utskottet kan konstatera att Vetenskapsrådet ska redovisa uppdraget senast den 31 december 2014 (U2013/1700/F) och vill inte föregripa utredningen med något ställningstagande om beslutsformer för eventuella kommande ändringar av systemet för fördelning av resurser för forskning. Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 12.

Principer för fördelning till klinisk forskning vid Örebro universitet

Utskottet vill påminna om att universitet och högskolor får ett samlat anslag för utbildning, baserat på antal helårsstudenter och antal helårspresentationer, och ett samlat anslag för forskning och forskarutbildning. Hur dessa medel fördelas internt är upp till respektive lärosäte att besluta. Dessutom kan utskottet konstatera att ett examenstillstånd inte är kopplat till ökat anslag, men att riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2014

trots detta innebär att utbildningsanslaget till Örebro universitet ökar med motsvarande närmare hälften av den beräknade kostnaden för läkarutbildning (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104).

Utskottet anser således att det inte finns skäl för något ställningstagande från riksdagen med anledning av det som motionären framhåller, och avstyrker motion 2013/14:Ub257 (KD).

Enskilda utbildningsanordnare

Utskottet konstaterar att avtalen mellan staten och de enskilda utbildningsanordnarna som motionären nämner inte omfattar forskning eller utbildning på forskarnivå. Utskottet anser att det inte finns skäl för något tillkännagivande och avstyrker motion 2013/14:Ub279 (KD) yrkande 2.

Forskare och utbildning på forskarnivå

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utbildningsbidrag, stipendier, villkor för yngre forskare och internationell rekrytering av forskare.

Jämför reservationerna 10 (S) och 11 (S, MP).

Motionerna

Utbildningsbidrag

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 15 framhåller motionärerna att doktorander ska garanteras anställning och därmed ges tillgång till de sociala trygghetssystemen. Därför föreslår motionärerna att utbildningsbidrag som finansiering avskaffas och att alla doktorander ska ges anställning under hela forskarutbildningen.

Stipendier

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 16 föreslår motionärerna att regeringen tillsammans med lärosäten och externa finansörer ska utarbeta en överenskommelse för hur stipendiefinansiering av forskarutbildning ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter.

Villkoren för yngre forskare

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17 framhåller motionärerna att det måste finnas ett attraktivt och tydligt karriärsystem med en väl avvägd fördelning av anställningar på olika nivåer,

från forskarstuderande och postdoktorer till professorer. Motionärerna betonar även vikten av att nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering.

Internationell rekrytering av forskare

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 18 föreslår motionärerna att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att medel används för att rekrytera yngre internationella forskare som kan bli framtida toppforskare jämte mer seniora internationella toppforskare. Medlen ska enligt motionärerna fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Vidare betonas också att regeringen aktivt bör arbeta för att ta bort hinder för utländska forskare att etablera sig i Sverige efter disputationen.

Bakgrund och gällande rätt

Utbildningsbidrag

Av förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander framgår att utbildningsbidrag får lämnas till den som antas eller redan har antagits till en utbildning på forskarnivå vid ett universitet eller en högskola som staten är huvudman för eller vid Handelshögskolan i Stockholm (1 §). Det finns även bestämmelser om bidragets storlek (2 §), om bidragstid (3 §) m.m.

Regeringen bedömde i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) att doktorander bör anställas senast när det enligt den individuella studieplanen återstår en utbildningstid som motsvarar tre års utbildning på heltid till doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen. Från den 1 januari 2014 har bestämmelserna ändrats i enlighet med detta. Vidare anförde regeringen i propositionen att den långsiktiga ambitionen bör vara att utbildningsbidraget avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand. Regeringen framhöll dock att ett första steg bör vara att tiden för utbildningsbidrag förkortas (s. 172–173).

Enligt Universitetskanslersämbetet (UKÄ) beslutade flera lärosäten under 2011 att alla doktorander ska ha en anställning. Under 2012 har flera av lärosätena avvecklat utbildningsbidrag. Höstterminen 2012 finansierades 8 procent av det totala antalet doktorander med utbildningsbidrag, och vid 14 av 27 lärosäten som ingår i UKÄ:s statistik över doktorandernas försörjning fanns inga doktorander med utbildningsbidrag höstterminen 2012 (Universitet och högskolor, Årsrapport 2013, UKÄ rapport 2013:2).

Stipendier

Av regleringsbrevet för universitet och högskolor framgår att stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering för doktorander inte får finansieras med medel från statsbudge-

ten. I det sammanhanget avses såväl medel från anslag för forskning och forskarutbildning som andra statliga medel som fördelas via en statlig myndighet.

Doktorander med stipendier omfattas i många fall inte av några sociala trygghetssystem, och villkoren för doktorander med stipendier varierar beroende på de olika villkor som stipendiegivaren erbjuder. I beslutet med anledning av forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) välkomnade riksdagen därför regeringens bedömning att universitet och högskolor bör teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktorandens stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. En sådan försäkring bör enligt vad regeringen anförde gälla i de fall doktoranden inte omfattas av motsvarande försäkringsskydd från annat håll. Regeringen anförde vidare att den överväger att se över möjligheten även för enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina på forskarnivå att teckna en försäkring liknande den som nämns ovan (prop. 2012/13:30 s. 173–174). Denna fråga bereds för närvarande inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Villkoren för yngre forskare

Av 4 kap. 12 a § högskoleförordningen (1993:100) framgår att universitet och högskolor kan anställa lärare på meriteringsanställningar, dock längst fyra år. Riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) innebär bl.a. en satsning på finansiering av anställningar och forskningsprojekt för de allra främsta yngre forskarna i fasen efter deras postdoktorala forskningsperiod och efter en inledande meriteringsanställning. Framstående yngre forskare kan genom ett sådant program få stöd för lön till en fortsatt anställning som inledning till en tillsvidareanställning vid ett lärosäte.

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) anförde regeringen att Vetenskapsrådet behöver fortsätta att förstärka insatserna för yngre forskare direkt efter postdoktoral tjänstgöring vid ett annat lärosäte. Vetenskapsrådet bör särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som har avsatts för framstående yngre forskare (s. 66–68). Den satsning som beskrevs i forsknings- och innovationspropositionen och riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionerna för 2013 och 2014 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113 och prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104) innebär en ökning av Vetenskapsrådets anslag med 50 miljoner kronor för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare. Av regleringsbrevet för 2014 för Vetenskapsrådet framgår att myndigheten bör avsätta minst lika stora resurser som de nya medlen för rekrytering av framstående yngre forskare under perioden 2013–2016.

Internationell rekrytering av forskare

Riksdagen har genom beslutet om propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) ställt sig bakom en satsning som innebär att anslaget för forskning och forskningsinformation till Vetenskapsrådet ökar med totalt 250 miljoner kronor 2013–2016 för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet. Regeringen framhöll i propositionen (s. 66) att internationell rekrytering av de främsta forskarna görs i många länder, och de forskare som rekryteras erbjuds många gånger goda villkor för att flytta sin forskningsverksamhet. Bland annat Schweiz arbetar aktivt med att rekrytera forskare som tilldelats bidrag från Europeiska forskningsrådet. Storbritannien har s.k. scouter i bl.a. USA för att rekrytera unga framstående forskare. Regeringen konstaterade vidare att Sverige generellt sett har en låg internationell rekrytering av forskare jämfört med många konkurrentländer. Regeringen framhöll därför att som ett led i arbetet med att stärka kvaliteten inom svensk forskning bör ett system skapas för internationell rekrytering till universitet och högskolor av de forskare som har störst potential för framtiden.

Utskottets ställningstagande

Utbildningsbidrag

Utskottet anser att trygga och tydliga villkor är väsentliga såväl för forskarutbildningens attraktivitet som för doktorandernas möjlighet att ägna sig koncentrerat åt utbildningen och forskningen, och därmed för hög kvalitet i dessa.

Utskottet vill påminna om att universitet och högskolor redan i dag kan välja att inte alls använda utbildningsbidrag utan anställa doktorander redan från början av forskarutbildningen. Flera lärosäten har också fattat sådana beslut men genomför ofta förändringen successivt. Utskottet noterar att mer än hälften av de lärosäten som ingår i UKÄ:s statistik inte finansierar några doktorander med utbildningsbidrag. Liksom regeringen anser utskottet att den långsiktiga ambitionen bör vara att avskaffa utbildningsbidrag till förmån för anställning som doktorand, och utskottet konstaterar att ett steg har tagits i riktning mot att avskaffa utbildningsbidrag som finansieringsform genom att tiden för utbildningsbidrag har förkortats fr.o.m. den 1 januari 2014.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 15.

Stipendier

Utskottet vill inledningsvis framhålla att stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering för doktorander inte får finansieras med medel från statsbudgeten. Detta gäller såväl medel

från anslag för forskning och forskarutbildning som andra statliga medel som fördelas via en statlig myndighet. Utskottet menar att detta är en viktig princip och ett uttryck för att staten inte uppmuntrar till stipendiefinansierade studier på forskarnivå. Mot bakgrund av att stipendiefinansiering trots allt förekommer anser utskottet vidare att det är viktigt att doktorander med stipendier har goda studiesociala villkor. Därför välkomnade utskottet den avsikt som regeringen uttryckte i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3) att låta universitet och högskolor teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktoranders stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet.

Utskottet har inte ändrat uppfattning och avstyrker således motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 16.

Villkoren för yngre forskare

För det första vill utskottet framhålla att universitet och högskolor kan anställa lärare på meriteringsanställningar under längst fyra år. För det andra innebär riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) en satsning på finansiering av anställningar och forskningsprojekt för de allra främsta yngre forskarna i fasen efter deras postdoktorala forskningsperiod och efter en inledande meriteringsanställning. Framstående yngre forskare kan genom ett sådant program få stöd för lön till en fortsatt anställning som inledning till en tillsvidareanställning vid ett lärosäte. För det tredje vill utskottet påminna om att Vetenskapsrådet genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionerna för 2013 och 2014 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113 och prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104) har fått ett ökat anslag för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare. Regeringen har också betonat att Vetenskapsrådet bör avsätta minst lika stora resurser som de nya medlen för rekrytering av framstående yngre forskare under perioden 2013–2016 (prop. 2012/13:30 s. 66–68). Utskottet vill också framhålla att Vetenskapsrådet inom ramen för detta uppdrag särskilt ska bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som har avsatts för framstående yngre forskare.

Utskottet ser positivt på dessa åtgärder och anser att de ligger i linje med motionsyrkandet. Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 17.

Internationell rekrytering av forskare

Utskottet anser att internationell rekrytering av forskare är mycket viktigt för svensk forskning. Det behövs långvarig och tillräcklig finansiering för särskilt framstående forskningsmiljöer som leds av särskilt inbjudna forskare. Utskottet vill mot den bakgrunden framhålla att riksdagen har ställt sig bakom en satsning som innebär att Vetenskapsrådet tillförs totalt

250 miljoner kronor 2013–2016 för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151).

Utskottet anser därför att det inte finns skäl för någon åtgärd med anledning av det som motionärerna anför och avstyrker motion 2013/14:Ub570 (S) yrkande 18.

Jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om numerär jämställdhet i högskolan, jämställdhet inom excellenssatsningar och jämställdhetsforskningens vetenskapliga grund.

Jämför reservationerna 12 (S, MP, V), 13 (SD) och 14 (MP, V).

Motionerna

Numerär jämställdhet i högskolan och jämställdhet inom excellenssatsningar

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.

I kommittémotion 2013/14:Ub430 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 8 framhåller motionärerna att excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer har haft negativa konsekvenser för jämställdheten inom den svenska högskolan. Mot den bakgrunden efterfrågas åtgärder för att stärka jämställdheten inom ramen för excellenssatsningarna.

Jämställdhetsforskningens vetenskapliga grund

I kommittémotion 2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 8 anför motionärerna att en stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig för att inte bygga på vetenskaplig grund. Därför föreslår motionärerna att regeringen ska säkerställa att genusforskningen vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Bakgrund och gällande rätt

Numerär jämställdhet i högskolan och jämställdhet inom excellenssatsningar

Av 1 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434) framgår att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid ska iaktas och främjas i högskolornas verksamhet.

Av 1 § förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet framgår att myndigheten ska ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden. Vidare framgår att Vetenskapsrådet bl.a. ska främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom sitt verksamhetsområde och rapportera i vilken utsträckning hänsyn har tagits till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområden.

Även i instruktionerna för Forte (2007:1431) och Formas (2009:1024) finns bestämmelser om att respektive forskningsråd inom ramen för sina uppgifter ska främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) anförde regeringen att Vetenskapsrådet behöver fortsätta att förstärka insatserna för yngre forskare direkt efter postdoktoral tjänstgöring vid ett annat lärosäte. Vetenskapsrådet bör särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som har avsatts för framstående yngre forskare. Regeringen presenterade även en satsning på rekrytering av toppforskare. Även när det gällde denna satsning framhölls i propositionen att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av dessa forskningsmedel (s. 66–68).

Regeringen har under ett antal år angett mål för könsfördelningen av nyrekryterade professorer vid lärosätena. Rekryteringsmålen för den innevarande perioden omfattar samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping och gäller t.o.m. 2015. Förslag om en ny modell för rekryteringsmålen (U2012/2998/UH) som är avsedda att tillämpas efter 2015 bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade den 14 november 2013 att ge Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera fördelningen av anslagen för forskning vid vissa universitet och högskolor ur ett jämställdhetsperspektiv. I uppdraget ingår även att studera de bedömningar som ligger till grund för fördelningsbesluten. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2014 (U2013/6713/JÄM).

Jämställdhetsforskningens vetenskapliga grund

Regeringen bedömde i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) att Verket för innovationssystem (Vinnova) bör få i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet fördela medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet inom olika vetenskapliga discipliner och som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringslivet och den offentliga sektorn. Regeringen betonade i sammanhanget behovet av en bred vetenskaplig ansats (s. 116–118).

Uppdraget framgår av Vinnovas regleringsbrev för budgetåret 2014, där det också framgår att myndigheten får disponera 20 miljoner kronor 2014. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet med kopia till Näringsdepartementet) senast den 1 mars 2016.

Utskottets ställningstagande

Numerär jämställdhet i högskolan och jämställdhet inom excellenssatsningar

Utskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom den offentliga sektorn, näringslivet och akademien. I sammanhanget vill utskottet lyfta fram att riksdagen vid behandlingen av budgetpropositionen för 2013 beslutade om medel för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för det praktiska jämställdhetsarbetet inom universitet och högskolor, näringslivet och den offentliga sektorn (prop. 2012/13:1 utg.omr. 13, bet. 2012/13:AU1, rskr. 2012/13:123). Utskottet vill också betona att det pågår andra insatser för att förbättra jämställdheten. Ett exempel är att Vetenskapsrådet särskilt ska bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av de forskningsmedel som har avsatts för framstående yngre forskare. Vetenskapsrådet ska även bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av medlen för rekrytering av toppforskare. Ett annat exempel är att Statskontoret har fått i uppdrag att kartlägga och analysera fördelningen av anslagen för forskning vid vissa universitet och högskolor ur ett jämställdhetsperspektiv. Ett ytterligare exempel är de mål som regeringen har angett för könsfördelningen av nyrekryterade professorer vid lärosätena.

Mot bakgrund av de insatser som pågår avstyrker utskottet motionerna 2013/14:Ub430 (MP) yrkande 8 och 2013/14:Ub570 (S) yrkande 14.

Jämställdhetsforskningens vetenskapliga grund

Utskottet vill påminna om de medel som regeringen aviserade i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30 s. 116–117) och som har tillförts Vinnova för forskning som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och den offentliga sektorn. Medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet ska fördelas i samråd med Vetenskapsrådet.

Utskottet kan konstatera att principerna för fördelning av medel till forskning innebär att fördelningen ska ske på grundval av en vetenskaplig bedömning av forskningen i fråga. Utskottet utgår från att fördelningen av medel till forskning från de forskningsfinansierande myndigheterna sker på denna grund.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2013/14:Ub469 (SD) yrkande 8.

Forskning inom vissa områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om forskning inom vissa områden.

Jämför reservationerna 15 (S), 16 (MP) och 17 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 20 framhåller motionärerna att staten har ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden som inte på samma sätt som andra är kommersialiserbara eller på andra sätt kan attrahera externa medel. Särskilt betonas forskning och forskningsprogram inom humaniora och samhällsvetenskap.

I yrkande 21 framhålls vikten av satsningar på utbildningsvetenskaplig forskning.

I yrkande 29 föreslås initiativ för att utveckla processen kring innovativa forskningsidéer mot bakgrund av att det har inletts ett pilotarbete inom vårdforskningen för att hitta nya forskningsidéer.

I kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 1 betonas vikten av forskning och utbildning inom ämnet djuretik. Motionärerna framhåller även att ämnet bör vara obligatoriskt i alla utbildningar där studenter på något sätt hanterar djur.

I kommittémotion 2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås ökad forskning om könsspecifika skador och sjukdomar.

I motion 2013/14:K320 av Leif Jakobsson (S) yrkande 2 understryks vikten av ett brett forskningsprogram om demokratin och den allmänna rösträtten.

I motion 2013/14:So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP) yrkande 2 betonas behovet av forskning om kopplingen mellan mäns våld mot kvinnor och våld mot sällskaps- och husdjur.

I motion 2013/14:Ub253 av Billy Gustafsson (S) framhålls behovet av ökad kunskap och forskning om omfattning av och innehåll i anhörigvård.

I motion 2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M) understryks behovet av att värna forskning om dialekter och lokal historia.

I motion 2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S) anförs att Karlstads universitet länge har varit drivande inom den arbetsvetenskapliga forskningen och att detta fält bör ges stöd för att utvecklas.

I motion 2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S) efterlyser motionärerna evidensbaserad forskning om barngruppers storlek i förskolan.

I motion 2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) framhålls vikten av forskning om vindkraftens påverkan på individer och miljön. Motionären anser att regeringen bör överväga att ge en lämplig aktör i uppdrag att ta fram eller sammanställa opåverkad forskning om vindkraftens påverkan på individer och miljön.

Bakgrund och gällande rätt

Fördelningen av medel till forskning ska ske på grundval av vetenskaplig bedömning av forskningen i fråga. Detta framgår bl.a. av instruktionerna för Vetenskapsrådet och de övriga forskningsråden. Riksdagens årliga beslut om statsbudgeten innebär att medel anvisas till olika anslag. Det innebär att riksdagen fastställer de ekonomiska ramarna för olika forskningsområden. Beslutet med anledning av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012//13:113) innebär att riksdagen ställde sig bakom forskningssatsningar på en rad områden som närmare beskrevs i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151).

De satsningar som regeringen beskrev i propositionen innefattade bl.a. strategiska innovationsområden, strategisk forskning inom näringsliv och samhälle (i sin tur innefattande gruv-, mineral- och stålforskning, skogsråvara, biomassa samt hållbart samhällsbyggande), forskning inom livsvetenskap (i sin tur innefattande bl.a. infektion och antibiotika, åldrande och hälsa, Sci Life Lab, läkemedelsutveckling, klinisk behandlingsforskning, kliniska studier) samt riktade satsningar på bl.a. evidensbaserad skola och förskola, konstnärlig forskning och rymdforskning (sammanställning i prop. 2012/13:30 s. 24).

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandena med övergripande förslag till satsningar vill utskottet hänvisa till att det vid behandlingen av propositionen Forskning och innovation tillstyrkte regeringens förslag och ansåg att dessa var väl avvägda (se bet. 2012/13:UbU3 s. 77–81).

När det gäller yrkandena om satsningar på mindre, avgränsade områden kan utskottet konstatera att dessa inte är en fråga för riksdagen att besluta om. De forskningsfinansierande myndigheterna har till uppgift att i konkurrens mellan forskare och forskargrupper besluta om finansiering av forskning. Det är också möjligt för lärosäten att själva initiera forskning inom dessa forskningsområden inom ramen för sina direkta forskningsanslag. I sammanhanget vill utskottet därtill påminna om att riksdagen genom beslutet om den förra forsknings- och innovationspropositionen och budgetpropositionen för 2013 ställde sig bakom satsningar som höjer nivån på forskningsanslagen med 4 miljarder kronor för perioden 2013–2016.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2013/14:Ub253 (S), 2013/14:Ub322 (M), 2013/14:Ub372 (S), 2013/14:Ub374 (S), 2013/14:Ub535 (M), 2013/14:Ub570 (S) yrkandena 20, 21 och 29, 2013/14:K320 (S) yrkande 2, 2013/14:So671 (FP) yrkande 2, 2013/14:MJ518 (MP) yrkande 1 och 2013/14:A405 (S).

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om forskning (S, M, MP, FP, SD) som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden och som riksdagen har avslagit i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12:UbU18 och 2012/13:UbU3 m.fl.).

Utskottet ser inte någon anledning att nu göra en annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2013/14:Ub255 (MP) yrkandena 1 och 2, 2013/14:Ub271 (S), 2013/14:Ub315 (M), 2013/14:Ub388 (M), 2013/14:Ub403 (M), 2013/14:Ub404 (M, FP), 2013/14:Ub451 (M), 2013/14:Ub507 (M), 2013/14:Ub524 (S), 2013/14:Ub531 (M), 2013/14:Ub548 (S), 2013/14:Ub55.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Forskningspolitisk inriktning m.m., punkt 1 (S)**

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1–3 och 19 samt 2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Det är helt avgörande för landets utveckling. Svensk forsknings- och innovationspolitik ska främja deltagande i den främsta internationella kunskapsutvecklingen och främja ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv samtidigt som denna politik möter hela bredden av nationella och globala utmaningar. Investeringar i utbildning, forskning och innovation rustar Sverige för morgondagens utmaningar.

Resurserna för forskning och forskarutbildning har under de senaste tio åren ökat väsentligt. Det är en bra utveckling, och vi vill se fortsatta satsningar på forskning och innovation. Statistiken visar dock att svensk forskning knappast har blivit bättre under de senaste 15 åren, varken räknat i allmän citeringsgrad eller i topprestationer. Andra länder som Danmark, Holland och Schweiz får betydligt högre utväxling på insatta medel. Detta borde bli fokus för en svensk diskussion om forskningspolitik: Hur ska vi få ut mer samhällelig nytta för de investerade medlen? Hur återtar vi förlorad forskarmark?

Det behövs en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitikens organisering och finansiering. En sådan utredning måste ställa obekväma frågor om olika modeller för forskningsfinansiering både med avseende på resurstilldelning och maktfördelning. Det går inte att bortse från att forskningsfinansiering uteslutande styrd av forskarna själva kan vara en alltför begränsad arbetsmetod; det behövs troligen flera

modeller. Konstitutionen för forskningsråden och uppdelningen i ämnesråd behöver ses över och alternativ som bredare forskningsprogram prövas. En kritisk utredning kan inte heller undgå frågan om det stora ansökningsarbete som svenska forskare lägger ned på sådant som har mycket små utsikter att finansieras. Konkurrens om medel är nödvändig, men transaktionskostnaderna på systemnivå är betydande. Andra negativa effekter av en stor andel konkurrensutsatta medel är att många forskare arbetar under osäkra anställningsförhållanden, vilket kan leda till att forskarna undviker risktagande och nyansatser i sin forskning. Sverige behöver mer av innovativ risktagande forskning. Då krävs det också en forskningsfinansiering och en syn på meritering och kvalitet som stöder det. Sist men inte minst behöver den bristande samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle i dess bredaste bemärkelse utredas. Det krävs inte bara mer medel, det krävs också strukturreformer för att få ut mer av svensk forskning.

Det tar lång tid att bygga upp framstående forskningsmiljöer. Trots det styrs forskningspolitiken om varje mandatperiod genom de fyraåriga forsknings- och innovationspropositionerna. Vi menar att det krävs mer av långsiktighet och därmed samverkan över de partipolitiska gränserna om forskningen ska ges långsiktiga och stabila förutsättningar för att kunna leverera goda resultat. Forskning och innovation skulle gynnas av att politiken i vissa grundlinjer stakades ut för ett längre tidsperspektiv. Det är inte minst en förutsättning för att lärosätena ska kunna bedriva ett strategiskt arbete och satsa på risktagande kring nya osäkra projekt som kan leda till vetenskapliga kunskapsprång. Det förutsätter naturligtvis att vi når en reell politisk samsyn om vissa kärnvärden i svensk forsknings- och innovationspolitik. Det borde vara möjligt.

Forskningens betydelse ökar i ett internationellt perspektiv. Dels behövs ökad kunskap för att lösa de globala utmaningarna inom hälsa, fattigdom och miljöförstöring, dels behövs en förbättrad förståelse av nya internationella maktrelationer, nya internationella aktörer och spelregler. Det internationella samarbetet inom forskning och innovation är därför av central betydelse. Europa 2020-strategin med dess flaggskeppsinitiativ Innovationsunionen innebär ett ökat fokus på forskning och innovation för tillväxt, konkurrenskraft och hållbar utveckling.

Med detta som bakgrund är det synnerligen viktigt att betona att Sverige ska vara en aktiv part i detta gemensamma forsknings- och innovationssamarbete. Målsättningarna ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s forskningsmedel allokteras till projekt där svenska lärosäten, företag och institut deltar.

Vi välkomnade att regeringen i sin senaste forsknings- och innovationsmotion angav att det behöver utvecklas ett mer sammanhållet och proaktivt svenskt arbetssätt. Vi ser klara fördelar med att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Vinnova och får i uppdrag att samverka med övriga forskningsfinansiärer i syfte att underlätta prioriteringen av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna

och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

Samtidigt vill vi ytterligare skärpa kopplingen till EU:s forskningsprogram. Vi menar att forskningsinstitutet är en viktig strategisk infrastruktur för kunskapsöverföring mellan akademisk forskning och näringslivets behov av innovationsutveckling. De har visat sig särskilt lämpade att agera som koordinatörer inom internationella forskningsprojekt genom att de förfogar över forskare med en annan profil än vad som är vanligt inom svenska lärosäten. Vi anser därför att institutet tillsammans med Vinnova bör tilldelas en tydligare roll som koordinatörer för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen. Ansvaret för samordning och deltagande i forskningsprogram samt ansvaret för sekretariatet bör delas mellan Vinnova och forskningsinstitutet.

Det svenska forsknings- och innovationsutbytet måste också intensifieras med länder utanför Europeiska unionen. Vi vill också betona vikten av att svensk forsknings- och biståndspolitik samverkar för att nå kunskapsöverföring till och från Sverige, en ekologiskt hållbar global utveckling, fattigdomsbekämpning och en starkt respekt för mänskliga rättigheter. Det är också väl värt att betona vikten av en ömsesidig ökad internationell forskarmobilitet. Regeringen bör därför ge förutsättningar för en ökad mobilitet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

2. Strategiska forskningssatsningar och infrastruktur, punkt 2 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 24, 28 och 32.

Ställningstagande

I 2008 års forsknings- och innovationsproposition infördes ett nytt forskningspolitiskt finansieringsinstrument där framför allt de stora universiteten tilldelades medel för projekt inom ramen för strategiska forskningsområden (SFO). Regeringen gick dock för långt vad gäller detaljstyrningen av forskningen, och prioriterade i allt för ringa grad att samverkan kom till stånd. Utvärderingar av SFO visar att de inte har uppfyllt syftet med ökad samverkan mellan akademien och det omgivande samhället. Strategiska

forskningsområden är i grunden inga samverkansprogram mellan akademi, företag och andra aktörer, eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen har heller inte i tillräcklig omfattning genererat nya utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte förväntas att SFO kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för ett effektivt kunskapsutbyte.

Vi välkomnade att regeringen i den senaste forsknings- och innovationspropositionen inrättade strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna. Dock vill vi betona att kritiken mot SFO behöver tas till vara på ett betydligt bättre sätt än vad regeringen ger uttryck för i sin proposition. Vi föreslår också att de svenska forskningsinstitutens tillsammans med Vinnova ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Det finns ett område där svensk hälso- och sjukvård och medicinsk forskning har unika konkurrensfördelar. Personnummer, heltäckande befolknings- och hälsodataregister samt nationella kvalitetsregister av hög kvalitet ger oss förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning som många länder saknar. Kraven på industrin att följa upp effekterna av sina läkemedel eller medicintekniska produkter ökar och förutsättningarna att göra sådana uppföljningsstudier är särskilt goda i Sverige tack vare registren. Investeringar i kvalitetsregistren kan ge tiofalt igen i bl.a. minskade sjukvårdskostnader, men också medföra att investeringar i forskning och utveckling i högre utsträckning förläggs till Sverige. Här finns också stora möjligheter att attrahera internationellt forskningssamarbete. Det behövs nationellt stöd och en organiserad samverkan mellan staten, sjukvårdshuvudmännen, forskningen och industrin. Den satsning som nu görs på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling. En särskild överenskommelse med industrin ska reglera etiska, juridiska och ekonomiska frågor.

En kvalitativt god infrastruktur är en grundläggande förutsättning för att kunna bedriva forskning på hög nivå. Staten måste ta ett övergripande ansvar för att en sådan god infrastruktur finns tillgänglig och kan delas av flera forskare eller forskargrupper. Det krävs en nationell samordning och finansiering. Det är avgörande för att kunna vidmakthålla och stärka Sveriges position i forskningsvärlden, och det inverkar tydligt på våra möjligheter att rekrytera och behålla världens bästa forskare. Med stora infrastrukturinvesteringar lägger vi en god grund för internationella samarbeten och utländskt forskningskapital.

Det är också viktigt att sträva efter internationell samordning och delat finansieringsansvar av en god infrastruktur för forskningen med tanke på att den blir alltmer omfattande och kostnadskrävande. Vi tillstyrkte därför regeringens förslag till insatser och medelstillelning vid behandlingen av

den förra forsknings- och innovationspropositionen. Vi anser också att Vetenskapsrådet har i uppdrag att finansiera nationell forskningsinfrastruktur och Sveriges medverkan i internationella infrastruktursatsningar. Det är samtidigt viktigt att betona universitetets och högskolors ansvar för lokal infrastruktur och utrustning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

3. Övergripande forskningsfrågor, punkt 3 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28 och avslår motionerna

2013/14:Ub362 av Margareta Cederfelt (M) och

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Akademisk publicering är inte ännu en del av den digitala allmänningen och är svårtillgänglig inte bara för lekmän utan också för universitet, skolor och bibliotek. För att öka kunskapsspridningen bör alla vetenskapliga publikationer som får offentlig finansiering vara öppet tillgängliga.

I oktober 2009 beslutade Vetenskapsrådet att kräva fri tillgång till forskningsresultat som kriterium för att lämna bidrag. Allmänheten och andra forskare ska ha fri tillgång till forskning som finansierats av allmänna medel.

Regeringen bör i samverkan med högskolebiblioteken och Kungl. biblioteket följa upp de initiativ som har tagits för att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska vara tillgänglig för allmänheten och återkomma till riksdagen med förslag på en vidare utveckling.

4. Övergripande forskningsfrågor, punkt 3 (SD)

av Carina Herrstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 7 och avslår motionerna

2013/14:Ub362 av Margareta Cederfelt (M) och
2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 28.

Ställningstagande

Jag motsätter mig inte av princip konstnärlig forskning, men det tidigare beslutet att ändra högskolelagen innan begreppet ”konstnärlig forskning” är ordentligt definierat anser jag vara oseriöst. Regeringen betonade själv i sin forskningsproposition den konstnärliga forskningens särart gentemot övrig forskning.

Inom naturvetenskaperna innebär forskning att utöka våra kunskaper om den verklighet vi lever i och som omger oss, detta för att eventuellt kunna utnyttja denna verklighet till mänsklighetens fromma. Inom samhällsvetenskapliga ämnen utforskar vi hur samhället är uppbyggt, hur det fungerar och påverkar oss människor. Inom psykologi, medicin och beteendevetenskap forskar vi om människor för att lära oss mer om oss själva. Konstnärlig forskning saknar sådana definierade mål.

Jag anser att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och utvärderas likt andra discipliner.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Svenskt värdskap för forskningsprogrammet Future Earth, punkt 4 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Future Earth lanserades vid FN:s Rio + 20-konferens 2012. Initiativet är en omfattande satsning på forskning inom global hållbarhet och en vetenskaplig kraftsamling för att bättre förstå och ta fram lösningar på världens stora miljöutmaningar. Nu ska det avgöras vilket land som ska stå värd för initiativets globala sekretariat. Kungl. Vetenskapsakademien har antagit rollen som koordinerande organisation för att ta fram en svensk ansökan om att få bli värd för det globala sekretariatet. Vi anser att det är önskvärt att Sverige får ett betydande inflytande i Future Earth och att Sverige ansöker om att bli värdland.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

6. Samverkansfrågor, punkt 5 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 27 samt

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10 och

avslår motionerna

2013/14:Ub238 av Jonas Eriksson och Agneta Luttröpp (båda MP) yrkandena 1–3,

2013/14:Ub383 av Jessica Polfjärd (M) och

2013/14:Ub422 av Mikael Oscarsson (KD).

Ställningstagande

För oss är det självklart att forskning angår hela samhället. Därför vill vi se en bred samverkan mellan akademin och hela det omgivande samhället. Akademin måste vara öppen mot samhället och verka för en god dialog om forskningen och dess landvinningar. Då kan forskare bidra med kunskap om samhället samtidigt som de kan ta till sig kunskap från samhället. Det kommer att ge forskningen ökad relevans och ökade insikter om samhällets behov och utmaningar. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer vi inte att utnyttja Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation.

Ska Sverige fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin. Samverkan mellan grundforskning, tillämpad forskning och utveckling av nya produkter bidrar till att nya rön och innovationer snabbare når patienterna och att personalen i vården får möjlighet till utveckling och förnyelse. Vi vill att forsknings- och innovationsinsatserna ska gå hand i hand med en framåtsyftande näringspolitik, som ska främja samspelet mellan den konkurrenskraftiga industrin och tjänstesektorn i hela landet.

Vi menar att regeringens förslag på livsvetenskapens område brister genom avsaknad av resonemang om klinisk forskning och ett tänkande kring innovation. Det saknas resonemang om sambandet mellan sjukvård, akademi och näringsliv, och det saknas förståelse för att näringslivet, universiteten och sjukvården behöver hitta ett innovativt samarbete runt verkliga patienter. Staten måste definiera sin roll och sin uppgift när det gäller livsvetenskap. Mer forskning är bra, men det räcker inte. Åtgärder måste

vidtas som konkret ger nya behandlingar, produkter och tjänster, dvs. tillväxt och sysselsättning. Regeringen bör inrätta ett råd med alla inblandade parter som kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Regeringen bör även uppmana de landsting och regioner som har universitetssjukhus att inrätta regionala råd. Regeringen bör också initiera en utredning om tydligare roller mellan staten och landstingen för ersättningsystemet för läkemedel. Det är nu närmast ett stopp för introduktion och användande av nya innovativa läkemedel i Sverige mycket beroende på ersättningsregler som gynnar ett kortsiktigt budgettänkande.

Regeringen bör ta initiativ till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Regeringen bör också verka för att landstingen avsätter 1 procent av landstingets intäkter till forskning och utveckling. Regeringen bör ändra i hälso- och sjukvårdslagen för att förtydliga sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning och för att i avtal med annan utförare än sjukvårdshuvudmannen se till att forskning och utveckling finns med i alla avtal. Samverkan mellan de medicintekniska företagen och klinisk expertis måste ske i den kliniska vardagen och utgöra ett naturligt led i att utveckla vården.

Sverige har en mycket stolt historia kring utvecklingen av medicinsk teknik. De medicintekniska företagen är i huvudsak små och medelstora med otillräckliga resurser att finansiera större kliniska prövningar. Detta bidrar i sin tur till att intresset för samverkan från klinikernas sida minskar. Forskare som ändå vill genomföra denna typ av medicinteknisk forskning saknar ofta kapital och processer för att anskaffa den aktuella utrustningen. Det finns en uppenbar risk att svensk medicinteknisk forskning går en ogynnsam framtid till mötes. Regeringen bör därför inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder. Ett inslag kan vara att staten tillsammans med sjukvårdshuvudmännen inrättar en fond för prövning av medicinsk teknik i hälso- och sjukvården, vars syfte är att finansiera gemensamma ansökningar från företag och forskare.

För att stödja det regionala innovationsklimatet föreslår vi att det inrättas regionala utvecklingsråd, vars huvuduppgift är att samordna det regionalpolitiska arbetet mellan offentlig sektor, högskola, det lokala näringslivet och parterna för att underlätta innovationer och kompetensförsörjning i Sverige. Inom ramen för de regionala utvecklingsråden kommer kompetensplattformarna att få en stor betydelse. Även om arbetet med kompetensplattformarna har nått olika långt i olika regioner växer nu strukturer fram som kan innebära en bra grund för att stärka arbetet med regional utveckling och kompetensförsörjning. Vi menar att det finns starka skäl att fortsätta vidareutveckla kompetensplattformarna, inom ramen för de regionala

utvecklingsråden, för att därmed stärka möjligheterna att klara kompetensförsörjningen och stänga rekryteringsgapet i Sverige. Detta ska riksdagen tillkännage för riksdagen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

7. Samverkansfrågor, punkt 5 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub238 av Jonas Eriksson och Agneta Luttröpp (båda MP) yrkandena 1–3 och

avslår motionerna

2013/14:Ub383 av Jessica Polfjärd (M),

2013/14:Ub422 av Mikael Oscarsson (KD),

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 27 samt

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

För att klara det ökade vårdbehovet och medborgarnas förväntningar behöver hälso- och sjukvården ligga i topp vad gäller innovation, medicinsk utveckling och kostnadseffektivitet. Vad vi behöver i Sverige är en långsiktig nationell strategi för medicinsk forskning som fokuserar på att förbättra förutsättningarna för medicinska framsteg, att vidareutveckla dessa till bättre prevention och behandlingar och utvärdering inom vården.

Samarbete mellan hälso- och sjukvården, akademien och näringslivet är nödvändigt för framgång. Regeringen bör ta initiativ till en dialog mellan staten, hälso- och sjukvården och industrin inom livsvetenskap om hur förutsättningarna för samarbete och samverkan kan förbättras.

Regeringen bör också bidra till att hälso- och sjukvården har utrymme att delta i forskning och utveckling och tillgodogöra sig nya effektiva behandlingar och medicinteknisk utrustning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

8. Meriteringssystem och samverkan som indikator för resursfördelning, punkt 6 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 11, 2013/14:N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 31 och 2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 9.

Ställningstagande

Forskningspolitiken ska fokusera på framstående svensk forskning och på områden som är avgörande för sysselsättning och en långsiktigt hållbar tillväxt. Fördelningen av anslag ska samtidigt vara långsiktig, transparent och rättvis och skapa drivkrafter för högre kvalitet i all forskning. En andel av de direkta anslagen till forskning och forskarutbildning ska tilldelas efter kvalitetskriterier. De kvalitetsindikatorer – publiceringar, citeringar och externa medel – som används är internationellt erkända och bör fortlöpande utvecklas och förbättras så att de bättre speglar forskningens mångfald och olika ämnesområdens egenart. Ett antal utredningar har pekat på brister när det gäller incitament för den strategiska styrningen av lärosätenas samverkan med det omgivande samhället samt arbetet med att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Vi ser därför behov av att ytterligare stimulera och premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället, såväl samverkan med näringslivet och den offentliga sektorn som samhället i dess bredaste bemärkelse. Vi kan också se fördelar med att vissa högskolor särskilt profilerar sig mot en företags- och samhällsnära forskning. Därför anser vi att samverkan ska tillföras som en ny indikator jämte publiceringar, citeringar och externa medel. Forskningsråden och Vinnova bör i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan.

Genom tidigare målmedvetna politiska satsningar finns det i dag universitet och högskolor som fungerar som ett kraftcentrum för utvecklingen i varje region. Forskning visar att tillgången till högre utbildning är avgörande för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i en region. Vi vill att alla högskolor och universitet ska ha ett uttalat ansvar för att vara en aktiv partner i den egna regionala utvecklingen. De regionala högskolorna och universiteten spelar i det avseendet en väsentlig roll. Vi vill främja en konkurrenskraftig basindustri och små och medelstora företag som spelar en

stor roll för jobb, exportintäkter och investeringar, men även för den högproduktiva tjänstesektorn i hela landet. Vidare bör företagens möjligheter att använda forskningsresultaten för att stimulera innovationer som leder till nya jobb ute i regionerna särskilt uppmärksammas. Samarbete mellan företag, forskning, regioner och kommuner är nödvändigt för att stimulera vidareförädling av kunskap för den svenska basindustrin och andra näringar. Detta är av stor betydelse för den svenska regionala tillväxtpolitiken då det finns fördelar med att vissa högskolor särskilt profilerar sig mot en företags- och samhällsnära forskning.

Det är angeläget att ämnesövergripande forskning och samverkan med det omgivande samhället främjas. Det är viktigt att meritvärderingssystemet vid anställningar och karriärutveckling premierar relevanta erfarenheter utanför universitet och högskolor. Rörligheten mellan företag, institut och högskola bör stimuleras genom ökad betoning på erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättningen av tjänster inom högskolan. Det ska vara meriterande för akademiker att jobba i näringslivet eller den offentliga sektorn. Delade tjänster, industripostdoktorer, industridoktorander m.m. bör användas. Regeringen bör initiera en dialog med lärosätena om hur meriteringssystemet kan utvecklas för att premiera relevant erfarenhet utanför akademien.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

9. Fördelning av resurser för forskning, punkt 7 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12 och avslår motionerna

2013/14:Ub257 av Lars-Axel Nordell (KD) och

2013/14:Ub279 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen har föreslagit att ett nationellt system baserat på kollegial bedömning, även kallat peer review, ska användas för att fördela de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning efter 2018. Kollegial bedömning har sin styrka i ämnesvisa värderingar och kvalitetsgranskning av projekt och artiklar, men frågan är om det är en bra metod för att jämföra hela lärosäten. Det är en metod som kan bli mycket kostnadskrä-

vande. En stor del av remissopinionen, inklusive flertalet av de stora universiteterna, var också negativ. Vi kan också se en risk för ökad konservering som skulle motverka djärvare och mer nydanande forskning. Därtill finns en risk att kollegial bedömning motverkar en jämställd fördelning av forskningsmedel. Det är troligt att meritokratiska principer, dvs. att man beaktar meriter som kan mätas på ett någorlunda objektivt sätt, gynnar en mer jämställd fördelning mellan män och kvinnor.

Flera lärosäten har använt kollegial bedömning för att kvalitetsbedöma den egna forskningen. Dessa processer har lett till ökad dialog och ett ökat samarbete inom lärosätet och på så sätt varit kvalitetsutvecklande. Det är dock inte detsamma som att ett nationellt storskaligt system med kollegial bedömning skulle vara bra för vare sig utveckling av forskningen eller som ett verktyg för rankning av hela lärosäten och fördelning av forskningsmedel därefter. Stora förändringar av hur kvalitet mäts i det svenska forskningssystemet bör vara väl underbyggda. Sådana förändringar bör också vara långsiktigt hållbara, vilket i sig kräver överenskommelser över de politiska gränserna. Det är viktigt att forskningen vet vilka långsiktiga spelregler den har att förhålla sig till. Ett system med kollegial bedömning som grund för resursfördelning bör noga utredas, och ett sådant system ska inte införas utan att det först har förelagts riksdagen för avgörande.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

10. Forskare och utbildning på forskarnivå, punkt 8 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Vi föreslår att regeringen tillsammans med lärosäten och externa finansierare utarbetar en överenskommelse för hur stipendiefinansiering av forskarutbildning ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter.

En viktig förutsättning för svensk forskning i toppklass är att vi lyckas attrahera forskarbegävningar. Karriärsystemet bör gynna både nationell och internationell rörlighet. Om en forskarkarriär ska vara ett lockande alternativ för både kvinnor och män måste det finnas ett attraktivt och tydligt karriärsystem med en väl avvägd fördelning av anställningar på olika

nivåer, från forskarstuderande och postdoktorer till professorer. Det är viktigt att nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Otrygg finansiering i början av forskarkarriären och otydliga karriärvägar där formella anställningsförfaranden saknas ökar risken att många väljer bort en akademisk karriär. Högkvalitativ och nydanande forskning kräver att forskarna har bra och trygga anställningsvillkor. Vi förordar ett enhetligt system inom hela universitets- och högskolesfären.

Andelen anställda med tidsbegränsad anställning inom högskolesektorn är mycket stor. Möjligheten att, som i dag, stapla visstidsanställningar på varandra under lång tid behöver begränsas. Den reglering som regeringen har gjort av meriteringsanställningar bör rivs upp, och arbetsmarknadens parter bör förhandla fram ett avtal som reglerar dessa anställningar.

Arbetsmarknadskopplingen måste också bli tydligare i forskarutbildningen. De som söker forskarutbildning ska få en god bild av hur kunskaperna kan användas inom andra delar av samhället, och karriärrådgivning för doktorander bör inrättas på lärosätena.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

11. Utbildningsbidrag och internationell rekrytering av forskare, punkt 9 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 15 och 18.

Ställningstagande

Unga forskare ska vara självständiga i sin forskning och ha möjlighet att bryta ny mark. Då krävs att de har trygga villkor under sin doktorandtid och att det finns tydliga karriärvägar för nydisputerade med möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Tyvärr utförs en alltför stor del av Sveriges forskning av doktorander utan anställning. Deras forskning finansieras i stället av utbildningsbidrag eller stipendier. Det skapar otrygghet och dessutom en utestängning från de sociala trygghetssystemen. Doktorander ska garanteras anställning och därmed ges tillgång till de sociala trygghetssystemen. Vi anser därför att alla doktorander ska ges anställning under hela forskarutbildningen. Utbildningsbidragen ska avskaffas.

Internationell rekrytering av forskare är bra för svensk forskning, och vi anser att internationell rekrytering av unga framtidslöften ska prioriteras. Sverige är attraktivt för unga forskare runt de 30. De relativt stora resurserna till forskning har en positiv inverkan. Vår väl utbyggda social- och familjepolitik gör Sverige till ett mycket lockande land för dessa personer. Problemet hittills har varit att vi saknat internationellt gångbara tjänster för unga forskare av den typ som finns i många andra västländer. Detta är tjänster som är relativt långvariga efter vilka man har rätt att efter prövning få tjänsten omvandlad till en fast anställning. Med en sådan strategi skulle vi kunna rekrytera forskare som kan vara internationellt ledande om tio år i stället för att, med regeringens strategi, riskera att för dyra pengar få hit forskare som har sin bästa tid bakom sig. Regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att medlen används för att rekrytera yngre internationella forskare som kan bli framtida toppforskare jämte mer seniora internationella toppforskare. Medlen ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Regeringen bör också aktivt arbeta för att hinder för utländska forskare att etablera sig och verka i Sverige efter disputation tas bort.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

12. Jämställdhet och genusforskning, punkt 10 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Adnan Dibrani (S) och Wiwi-Anne Johansson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14 och avslår motion

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Vi vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Ska Sverige vara en framstående forskningsnation krävs en mer jämställd akademi. Delegationen för jämställdhet i högskolan har pekat på brister i arbetet för jämställdhet i högskolan när det gäller planmässighet, långsiktighet, samverkan samt teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Det behövs en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 1970-talet var bara 24 procent av professorerna i Sverige kvinnor 2012. År 1995 var de 8 procent. Det ger en ökning med 16 procentenheter under perioden 1995–2012. Med den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan vi når en numerärt jämställd professorskår. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoser rentav på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska. Regeringen har satt upp mål för andelen nyrekryterade professorer under perioden 2012–2015. Om de konstnärliga högskolorna räknas bort är det cirka en tredjedel av lärosätena som har målet att minst 40 procent av de nyanställda professorerna ska vara kvinnor. Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt ifrån tillräckliga och bör höjas. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien. Dessutom vill vi förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen i fråga om professorer.

Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Nuvarande system håller inte tillräckligt hög kvalitet. Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens har gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten. Enligt rapporten har mellan 0,5 och 1 miljard kronor omfördelats från kvinnor till män. Sammansättningen i bedömargrupper inom forskningsråden har visat sig vara viktig för vad som bedöms vara hög kvalitet inom forskning. En rapport från Vetenskapsrådet, Kollegial bedömning av vetenskaplig kvalitet – en forskningsöversikt, pekar på att vad som betraktas som vetenskaplig kvalitet varierar stort mellan discipliner och bedömare. Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste därför beaktas i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Vi vill därför skärpa instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Vinnova. De ska alla ha jämn könsfördelning i beredningsorganisationen, säkerställa att det i beredningsorganisationen finns kompetens om jämställdhet som forskningsområde, verka för att genusperspektiv får genomslag i forskning och utveckling, samt rapportera i vilken utsträckning hänsyn har tagits till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområde. Vi anser därtill att forskningsråden och Vinnova bör få ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelning av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska utgå till lärosäten där jämställdheten både kvantitativt och kvalitativt sett bedöms vara påtagligt god respektive ha förbättrats påtagligt.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar kvinnliga forskare. Regeringen bör också ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

13. Jämställdhet och genusforskning, punkt 10 (SD)

av Carina Herrstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motion

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

För mig är det en fullständig självklarhet att män och kvinnor har exakt samma värde och att båda könen ska ha samma möjligheter och rättigheter samt vara lika inför lagen och känna sig trygga och respekterade. Att män och kvinnor är exakt lika mycket värda är däremot inte detsamma som att de också är exakt likadana. Min uppfattning är att det är helt upp till individen att välja sin egen väg i livet.

Sverigedemokraterna förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Om detta sedan skulle visa sig leda till att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, så är det inte problematiskt. Det behöver inte innebära något problem bara för att olika saker, yrken och begrepp uppfattas som manliga eller kvinnliga. Det viktiga är dock att endera sidan inte värderas lägre än den andra.

En stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig för att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till detta är den politisering som har skett inom detta ämne. Seriös genusforskning är dock av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Därför bör regeringen säkerställa att genusforskningen vid våra svenska högsolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

14. Jämställdhet inom excellenssatsningar, punkt 11 (MP, V)

av Jabar Amin (MP) och Wiwi-Anne Johansson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Ub430 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Regeringen vill styra mer medel till spetsforskning, s.k. excellensforskning, där enskilda forskare ges betydande resurser. De utvärderingar som har gjorts av sådana satsningar visar dock att excellensforskning inte kan ses utan ett större sammanhang, där bred grundforskning utgör basen. En balans mellan de två är därför viktig. Regeringens politik leder till att forskningsmedlen i högre utsträckning går till de större, redan forskningsintensiva, universiteten. Regeringen fortsätter sin medvetna svältkur för de regionala högskolorna och deras forskningsmiljöer. Vi menar att stödet till forskning måste ske med större frihet för forskningsråden och utifrån kvalitetskriterier som bejakar forskares samverkan med regionalt baserat näringsliv och offentlig verksamhet. Då främjar vi framväxten av nya framgångsrika forskningsmiljöer i stället för att ensidigt gynna de redan etablerade. Samtidigt behöver vi genom medelstilledelningen och forskningsanslagen tydligare visa att vi vill se en förändring av de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer har haft för jämställdheten inom den svenska högskolan. Delegationen för jämställdhet i högskolan framförde redan 2010 att satsningarna i mycket liten grad kommit forskande kvinnor till del. Detta måste åtgärdas.

Regeringen bör återkomma med förslag på lösningar om hur snedvridningen inom akademins spetsforskning kan åtgärdas.

15. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 20, 21 och 29 samt

avslår motionerna

2013/14:K320 av Leif Jakobsson (S) yrkande 2,

2013/14:So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP) yrkande 2,

2013/14:Ub253 av Billy Gustafsson (S),

2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M),

2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S),

2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S),

2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 1 och

2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det behövs kunskap baserad på forskning från samtliga vetenskapsområden för att finna lösningar på samtidens stora utmaningar, såsom åldrande befolkningar, globala strukturomvandlingar, klimatförändringar, energikriser, livsmedelsförsörjning, fattigdom, krig och säkerhetshot. Detta är några exempel på den stora samhällsnytta som en stärkt forskning inom humaniora och samhällsvetenskap för med sig. Tyvärr har tänkandet kring humanistisk kunskap och samhällsvetenskap och deras plats i samhällsutvecklingen varit oartikulerad. Deras position har försvagats, och deras potential har inte utnyttjats. I själva verket befinner vi oss just nu i ett läge där humanistisk kunskap och samhällsvetenskap behövs mer än någonsin. Flertalet av de stora och viktiga frågor som står centralt i samhällsutvecklingen kännetecknas av att de berör samtliga kunskapsbaser; de är ”inbäddade” i politiska, kulturella och sociala förhållanden.

Humanistisk kunskap och samhällsvetenskap och konstnärlig forskning drar ofta det kortaste strået då deras betydelse för kommersialisering och utveckling av nya tjänster och varor underskattas, vilket gör att dessa vetenskapsområden inte kan attrahera samma omfattning av externa medel, även om det i dagens och morgondagens tjänstesamhälle med allt större inslag av kultur och design kommer att ske i högre grad än förut. Staten måste alltid ha ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden som inte på samma sätt som andra är kommersialiserbara eller på andra sätt kan attrahera externa medel.

Statens forskningsstöd till humaniora och samhällsvetenskap bör i större utsträckning än tidigare systematiskt verka för att stimulera framväxten av integrerade miljöer som förenar utbildning och forskning om angelägna utmaningar. Detta ligger i linje med att statens forskningsmyndigheter bör ta upp satsningar i programform så som sker i andra framstående forskningsnationer. Vi föreslår därför ett forskningsprogram om välfärd och samhällelig sammanhållning.

För att Sverige ska ha en högkvalitativ förskola, skola, vuxenutbildning och högre utbildning krävs att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. En stärkt utbildningsvetenskaplig forskning har därför en stor strategisk betydelse, och anslaget till den utbild-

ningsvetenskapliga forskningen behöver öka. Denna forskning ska bedrivas i nära anslutning till lärarutbildningen och svara mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningsanvändare. Denna forskning måste ha en närmare koppling till verksamhetens behov och frågor. Det kräver ett nära samarbete och en nära dialog mellan forskare och skola. Fler yrkesverksamma lärare ska också ges möjlighet till egen forskning. Därigenom stärks kvaliteten i skolan. Vi vill därför stärka forskarskolor för lärare och förskollärare.

En utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet ska ha både en tvärvetenskaplig profil och en disciplinär profil. Samverkan och ett forskarutbyte på internationell nivå är också prioriterade och bör öka. Vi anser vidare att den utbildningsvetenskapliga kommittén bör göras till ett eget ämnesråd inom Vetenskapsrådet.

Andelen äldre i befolkningen kommer att öka mycket kraftigt. Vårdforskningen har här en stor roll att fylla. Utmaningarna handlar om att hitta metoder för preventivt arbete och nödvändigheten av att tillämpa kunskap och forskning. Innovativa och djärva forskningsidéer behöver uppmuntras.

För att utveckla vård och omsorg i Sverige krävs generellt ett mycket större kunskapsunderlag om effekterna av olika handlingsalternativ innan ett beslut tas. Därför behöver Sverige satsa på den typ av forskning som kallas health policy-forskning.

I Sverige finns inom vårdforskningen, genom Vårdalstiftelsen, ett embryo till ett alternativt sätt att identifiera och finansiera innovativ forskning. De har nu inom vårdforskningen inlett ett pilotarbete för att hitta de nya forskningsidéerna genom den s.k. Idéprovningen. Inom ramen för den svenska forskningspolitiken bör en satsning göras för att utveckla processen kring innovativa forskningsidéer som har påbörjats genom Idéprovningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

16. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 1 och avslår motionerna

2013/14: K320 av Leif Jakobsson (S) yrkande 2,

2013/14: So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP) yrkande 2,

2013/14: Ub253 av Billy Gustafsson (S),

2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M),
2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S),
2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S),
2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 20, 21 och 29 samt
2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det förhållande till djur som har utvecklats i vårt samhälle tycks bygga på dubbelmoral: Vissa djurindivider ses som vänner och får all tänkbar omvårdnad, medan andra föds upp trångt och utan tillräckliga möjligheter att bete sig naturligt. Om djur som vi ser som sällskapsdjur skulle behandlas på motsvarande sätt som slaktkycklingarna gör skulle det bli ramaskri i vårt samhälle.

Det är angeläget att diskussionen om våra skyldigheter gentemot djuren och djurens egna rättigheter stärks i vårt samhälle. Det är därför viktigt att barn och ungdomar i skolan kommer i kontakt med den kunskap som ryms inom ämnet djuretik och att de ges möjligheter att sätta sig in i de etiska frågeställningar som vår nuvarande relation till djur skapar samt vad våra handlingar får för konsekvenser för djuren. Ideella djurskyddsorganisationer kan med framgång bidra med utbildningsmaterial, vilket bl.a. Djurskyddet Sveriges REDE-projekt (REDE = Respekt, Empati, Djur och Etik) har visat, men elevers möjlighet att komma i kontakt med djuretik får inte stå och falla med ideella organisationer. Därför behöver djuretiken komma in i kursplanerna. Det är också viktigt att ämnet djuretik ges utrymme i de högre utbildningarna och blir obligatoriskt i alla utbildningar till yrken där man på något sätt kommer att hantera djur. Bristen på forskning inom ämnet djuretik i Sverige är olycklig och behöver åtgärdas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

17. Forskning inom vissa områden, punkt 12 (SD)

av Carina Herrstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motionerna

2013/14:K320 av Leif Jakobsson (S) yrkande 2,

2013/14:So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP) yrkande 2,

2013/14:Ub253 av Billy Gustafsson (S),

2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M),

2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S),
2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S),
2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 20, 21 och 29 samt
2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Det faktum att män och kvinnor är biologiskt olika gör att vi delvis drabbas av olika sjukdomar och arbetsrelaterade skador och ibland reagerar olika på samma mediciner. För att öka kunskapen och minimera lidandet för de enskilda bör forskningen på detta område förstärkas.

Ett belysande exempel på vikten av ökad kunskap om könsspecifika skador och sjukdomar är samhällets bristande stöd till patienter som lider av kvinnosjukdomen endometriös. Trots att sjukdomen beräknas drabba nästan var tionde kvinna och orsakar mycket lidande och stora kostnader är forskningen fortfarande bristfällig.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:K320 av Leif Jakobsson (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utlysa och finansiera ett brett forskningsprogram om demokratin och den allmänna rösträtten.

2013/14:C211 av Jan Lindholm (MP):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka forskningen om kemikalier i inomhusmiljön.

2013/14:C259 av Jan Lindholm (MP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka forskningen kring kemien i inomhusmiljön.

2013/14:So239 av Jan Lindholm (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av forskning i syfte att ta fram nya antibiotika.

2013/14:So329 av Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler äldre kvinnor i kliniska behandlingsstudier.

2013/14:So671 av Anita Brodén och Anna Steele (båda FP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fortsatt forskning kring kopplingen mellan mäns våld mot kvinnor och våld mot sällskaps- och husdjur.

2013/14:Ub238 av Jonas Eriksson och Agneta Luttröpp (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell strategi för medicinsk forskning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta initiativ till en dialog mellan staten, hälso- och sjukvården och industrin inom life science.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa utrymme för hälso- och sjukvården att delta i forskning och utveckling och tillgodogöra sig nya effektiva behandlingar och ny medicinskt teknisk utrustning.

2013/14:Ub253 av Billy Gustafsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad kunskap och forskning kring omfattning av och innehåll i anhörigvård.

2013/14:Ub255 av Lise Nordin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla svensk lyckoforskning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur forskningen om lycka kan komplettera BNP och andra välfärdsåtgärder som underlag för politiska beslut.

2013/14:Ub257 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Örebro universitet och de forskningsbidrag som regleras via de s.k. ALF-anslagen.

2013/14:Ub271 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kopplingen av pedagogiken till aktuell hjärnforskning.

2013/14:Ub279 av Lars-Axel Nordell (KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de fristående teologiska högskolorna i likhet med de statliga ska erhålla statliga fakultetsmedel för att lärare ska kunna använda tid till forskning som en del i sin tjänst.

2013/14:Ub315 av Staffan Anger och Eliza Roszkowska Öberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en svensk klimatforsknings satellit.

2013/14:Ub322 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att värna forskning kring dialekter och lokal historia.

2013/14:Ub362 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lärarundantaget.

2013/14:Ub372 av Lars Mejern Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att garantera resurser till arbetslivsforskning.

2013/14:Ub374 av Christina Oskarsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om evidensbaserad forskning kring barngruppers storlek i förskolan.

2013/14:Ub383 av Jessica Polfjärd (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över samverkan mellan skola, forskning och näringsliv.

2013/14:Ub388 av Staffan Anger (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten till en förstärkning av Mälardalens högskolas statliga forskningsresurser.

2013/14:Ub403 av Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att se över forskningen på området integrativ läkarvetenskap.

2013/14:Ub404 av Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att inrätta en professur inom området hälsa och kultur.

2013/14:Ub422 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur staten på bästa sätt kan bidra till stärkt klinisk forskning i syfte att tillvarata patienters bästa och bidra till nya arbetstillfällen och vetenskaplig utveckling.

2013/14:Ub430 av Jabar Amin m.fl. (MP):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionens avsnitt 5.11.10 om åtgärder för att stärka jämställdheten inom ramen för excellenssatsningarna till s.k. strategiska forskningsmiljöer.

2013/14:Ub451 av Finn Bengtsson m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av forskning rörande tidigare östtysk politisk aktivitet i Sverige.

2013/14:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begreppet konstnärlig forskning måste definieras vetenskapligt och utvärderas likt andra discipliner.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusforskning och jämställdhetsforskning måste vila på vetenskaplig grund och ha sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

2013/14:Ub507 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om initierandet av ett oberoende forskningsprojekt för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall.

2013/14:Ub524 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning för att utveckla och miljöanpassa flyget.

2013/14:Ub531 av Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga behovet av en översyn av behandlingen av patienter med ME/CFS och IBS.

2013/14:Ub535 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om vindkraftens påverkan på individer och miljön.

2013/14:Ub548 av Anna Wallén m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsbaserad högre utbildning i hela landet.

2013/14:Ub559 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt samiskt forskningscentrum.

2013/14:Ub570 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning, forskning och innovation i samhällets och människors tjänst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken för att stärka svensk forskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av långsiktighet i forskningspolitiken.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som indikator för fördelning av anslag och forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan ett storskaligt nationellt system med peer review för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet införs.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yngre forskares trygghet och möjligheter till fortsatt forskning och meritering.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att utarbeta en överenskommelse för att kanalisera stipendier som lön.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett transparent karriärsystem med rörlighet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rekrytera yngre forskare internationellt.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationalisering och EU:s forskningsprogram.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning och forskningsprogram inom humaniora och samhällsvetenskap.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsvetenskaplig forskning.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsvetenskap.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella kvalitetsregister.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vårdforskning.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om infrastruktur.

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ansöka om att få stå som värdland för Future Earths internationella sekretariat.

2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja forskning och utbildning inom djur-etik.

2013/14: N423 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att industriforskningsinstituterna tillsammans med Vinnova bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom Horizon 2020.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en dialog med lärosätena om hur meriteringssystemet kan utvecklas för att premiera relevant erfarenhet utanför akademien.

2013/14: N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället som en viktig del av den regionala tillväxtpolitiken.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingsråd och kompetensplattformar.

2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP):

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i samverkan med högskolebiblioteken och Kungl. biblioteket bör följa upp de initiativ som tagits för att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska vara tillgänglig för allmänheten.

2013/14:A405 av Mattias Karlsson m.fl. (SD):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad forskning om könsspecifika skador och sjukdomar.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13

Motion	Motionärer	Yrkanden
13. Motioner som bereds förenklad		
2013/14:C211	Jan Lindholm (MP)	6
2013/14:C259	Jan Lindholm (MP)	5
2013/14:So239	Jan Lindholm (MP)	4
2013/14:So329	Hillevi Larsson och Åsa Lindestam (båda S)	3
2013/14:Ub255	Lise Nordin m.fl. (MP)	1 och 2
2013/14:Ub271	Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S)	
2013/14:Ub315	Staffan Anger och Eliza Roszkowska Öberg (båda M)	
2013/14:Ub388	Staffan Anger (M)	
2013/14:Ub403	Anne Marie Brodén och Finn Bengtsson (båda M)	
2013/14:Ub404	Anne Marie Brodén och Maria Lundqvist-Brömster (M, FP)	
2013/14:Ub451	Finn Bengtsson m.fl. (M)	
2013/14:Ub507	Hans Wallmark (M)	
2013/14:Ub524	Suzanne Svensson m.fl. (S)	
2013/14:Ub531	Finn Bengtsson och Ann-Britt Åsebol (båda M)	
2013/14:Ub548	Anna Wallén m.fl. (S)	
2013/14:Ub559	Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD)	